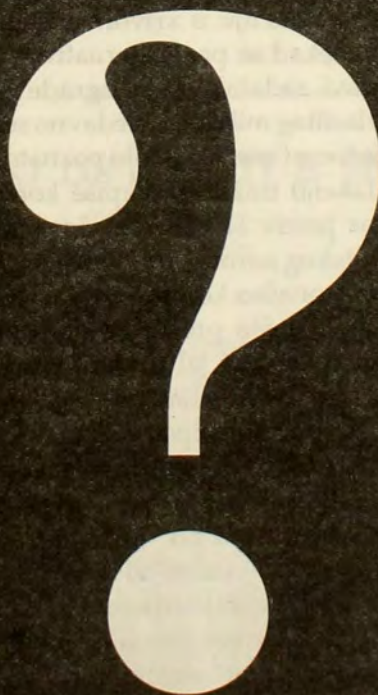

GLAS

GLASILO DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

RAVNICE

Riječ urednika

UMOR U GLAVI

Kažu da je novinarstvo način življenja i da se novinar rađa. U svakoj novinarskoj školi kao prvo pravilo profesije naučite da je osnov svega ISTINA, te PRAVILNO i OBJEKTIVNO informiranje. Od kako je počeo rat, ne vidam više mnoge svoje kolege s kojima sam svojevremeno surađivala u brojnim našim novinskim kućama i televiziji. Ili su prešli u inozemne medije, ili rade neke druge poslove. Ako u ratu prva strada istina, onda je bespredmetno baviti se ovim poslom - barem dok traje rat, rezoniraju mnogi od njih.

"Nema potrebe lagati, širiti mržnju prema drugim ljudima i narodima samo zato da bi stranicu ili TV emisiju popunili svojim prilogom", kažu oni.

I sad što: TV program državne televizije, posebice onaj informativni izaziva umor u glavi. TV dnevnik sklepani s brda s dola, u novije vrijeme, hvalim te Bože, nema toliko "izvještača s terena" koji neartikuliranim glasovima, nafilovani mržnjom, "izvještavaju". Tipčini u ruci fali jedino nožina, pa da ugođaj bude kompletan.

Mnogi polupismenjakovići, koji svoje tekstove u normalnim okolnostima ne bi mogli objaviti ni u zidnim novinama, sad nalaze prostor na udarnim stranicama sumnjive štampe, jer ispunjavaju svaku želju nalogodavaca: i kao što loyac svom psu kaže "Aport, Džeki", tako se i takvom posleniku pisane riječi pokaže zadani cilj. Jer, u ovu atraktivnu, ali nadasve tešku i časnu profesiju, danas ulaze kojekakvi kumovi, ujne, sestrići, svastike i pašenozi, švalerke,

susjedi i neurotičari "da im se živci oporave". Ulaze politički neistomišljenici, za koje se stvaraju alternativni listovi, pa kad podijele čitalačko (odn. biračko) tijelo, onda se gasi i novopokrenuti list, jer je on svoj cilj postigao, i njegovo izlaženje više nema svrhe.

Alternativni list šiba strijele otrovne na predmet kojem oponira. Te kao, ovaj (politička partija, uglednik) "nema mandat da predstavlja sve" - (da li narod ili neku drugu interesnu grupu), ili se iščakavaju "grijesi" iz prošlosti i osobnog života, pa se to prezentira javnosti. Ili se potezi protivnika prikazuju u krivom svjetlu, a ponekad se pred alternativce postavi zadatak da se ograde i od vlastitog mišljenja. Nedavno su od jednog (ime, lik i djelo poznato redakciji) tražili da napiše komentar protiv Hrvatske države i hrvatskog naroda, pa je ovaj na kraju pronašao kompromis i napisao samo nešto protiv predsjednika DSHV-a, koji, jel te, nema mandat da predstavlja sve Hrvate. Naravno. On nipošto ne predstavlja Hrvate iz Zagreba, Dubrovnika ili Osijeka.

Na žalost po "alternativce" - ali nikad ni jedan od njih nije postao "kalif umjesto kalifa", jer i njihov javni život traje isključivo dok traje i "život" strane koju svojim radom uništavaju. No, malo tko na vrijeme spozna sunovrat u koji srlja - a zašto? Zbog čiste ljudske sujete. Tko, molim vas, hoće sebi priznati da predstavlja samo puki instrument u tuđim rukama?

Najomiljenije teme danas su izbjeglice i sredine gdje žive nacionalne manjine, a koje su kao

protiv toga da se nevoljnicima pomogne. Ah radosti, ah veselja! Poslenik pisane riječi zadovoljno trlja ruke, a već mu se javlja Pavlovljev refleks pri pomisli na zaradu i efekat koji će proizvesti. Možda će biti pohvaljen od "onih gore". Ili će ga svi uvažavati i unaprijediti. Nevoljnici ih interesiraju samo ukoliko su im priče ultra potresne, i da ih nitko još nije objavio. Manjine ih zanimaju samo utoliko što će moći mirne duše i bez grižnje savjesti (šta to bijaše?) objaviti kako su dotični apriori sumnjivi i neprijatelji ove zemlje, i viđeni u sumnjivom društvu i na sumnjivim mjestima. Za dokaze, ili, nedaj Bože, činjenice, poslenik pisane riječi uopće ne brine, jer kako nikada nije niti čuo nešto o novinarskoj časti, ili o kodeksu ove profesije, onda se takvim tricama neće niti zamaratati. Uostalom, zašto bi narod više vjerovao vlastitim očima, kad im je sve tako lijepo napisano.

Jako je zanimljivo o vlastitom djelovanju i životu čitati u novinama: tako vidjesmo da je završna svetkovina "Dužijance" vrvjela šahovnicama, ustašama i sumnjivim tipovima koji su proslavljali pad Knina. Subotica je (pročitasmu) vrvjela i nevoljnicima koji su jezdili okolo na traktorima, a gradonačelnik Subotice nije htio da ih zbrine, jer - navodno je rekao (piše u novinama) kako u ovom gradu za izbjeglice - nema mjesta. A u Subotici ih je zbrinuto ravno 4,5 puta više nego u "drugom oku u glavi".

No, to nije ništa spram radosti Bele Tonkovića, koji bi se, da nema ušiju, zacijelo smijao oko

glave, koliko je, metnimo, bio veseo što je organizirao ovu feštu, i što je mladež DSHV-a uputio u Split da - piše u novinama - "pozdrave pripadnike hrvatske akcije Oluja"...

Koja je poanta? Da smo svi mi, vojvođanski Hrvati ustaše? Ne.

Da je subotički gradonačelnik pripadnik (CIA, KGB, MOSSAD, IRA, Crvene beretke, Green peace /zaokruži točan odgovor/)? NE.

Poanta je u tome što se (vjerojatno vođstvo vladajuće stranke) trebalo razračunati s gospodinom Veličkovićem, gradonačelnikom Leskovca, a koji je prisustvovao ovom događaju, s brojnim drugim gostima, među kojim su bili i republički ministri Radoje Đukić i Oskar Fodor, a koji se nigdje ne spominju, jer vjerojatno još nije kucnuo čas za obračun sa njima. A kada taj čas kucne - da li za pet mjeseci ili pet godina, onda će se

naći novinar koji će im spočitnuti i na dušu metnuti teret da su prije toliko i toliko vremena bili na hrvatskoj fešti. Ispade da su za pad Knina krivi vojvođanski Hrvati.

Daklem, urednik kaže - "Aport", a poslanik pisane riječi iz niskog starta dojezdi do pisaće mašine i u jednom dahu otkuca komentar (ili nešto za šta on misli da je komentar) i prema onome što je napisao, lijepo možete ustanoviti koje je životne dobi, i u kojem se školskom sistemu školovao: ovdje je (test za vas, štovani čitaoci) spomenuta i radnička klasa i poštena inteligencija koja se odmah ogradila od čina g. Veličkovića, tu su i protestna pisma mnogih firmi (u tekstu je spomenuta samo jedna, ali se ostale podrazumijevaju). Fali još jedino završetak "s drugarskim pozdravom" - pa da vam sve bude jasno.

I što je najtužnije i najogavnije u svemu: taj će isti novinar sutra, samo ako mu bude naredeno, pisati o "bratstvu i jedinstvu koje treba čuvati kao zjenicu oka" i kidisati na sve nacionaliste koji i sutra budu rekli da su - nacionalisti. Da ga sad pozove urednik i kaže: Daj, leba ti, napiši nešto protiv izbjeglica u Subotici, - on bi to odmah i uradio. Kako drugačije objasniti ono vrijeme i energiju potrošenu za uzdizanje Milana Martića - i ovo što se o tom državnom velikanu govori i piše sada. Kako objasniti okivanje u zvijezde vođstva u Palama, i ovo što se o njima govori sad? Jer, a to je najsmješnije, sve to pišu i pisali su ISTI novinari.

Urednica

MAĐARSKI DIPLOMATI U SUBOTICI

Subotica, 16.8.1995.

Gospoda Istvan Szabo otpravnik poslova i Janos Huszar, prvi tajnik ambasade Republike Mađarske u Beogradu posjetili su DSHV gdje su ih primili mr. Bela Tonković, predsjednik, dipl.iur. Stanka Kujundžić dopredsjednik i dipl. ing. Antun Skenderović, član Vijeća DSHV. Glavna tema razgovora je bila trenutna situacija u Vojvodini i posljedice doseljavanja preko 60.000 Srba iz Hrvatske u zadnjih tjedan dana.

Obje strane su izrazile svoju zabrinutost promjenom demografskog sastava stanovništva doseljavanjem agresivno raspoloženih ljudi u područja u kojima žive Hrvati, Mađari i druge manjine.

Republika Mađarske ove godine predsjeda OESS-u

BILTEN KRIZNIH DANA

Novi Slankamen, 5.8.1995.

Poslije sv. Mise vjernici su na ulici maltretirani i tučeni. Prijašnjih dana jedna hrvatska kuća je spaljena. Policija je Hrvatima dala do znanja da ih ne može zaštititi.

Ponedjeljak, 7.08. 1995.

Izbjeglice iz Hrvatske počele su pristizati u noći između ponedjeljka i utorka.

Subotica, 8.8.1995.

Nakon prvih vijesti o teroru nad Hrvatima u Vojvodini DSHV je osnovao "Radnu grupu za praćenje događaja".

Hrtkovci, 8.8.1995.

Rimokatolički župni stan i ured ponovo provaljeni i totalno demolirani. Grupa mladih ljudi upala je u crkvu prije večernje sv. Mise, istjerala župnika i vjernike i zabranila da se crkva nadalje koristi.

Kukujevcima, utorak, 8. 08. 1995.

Oko 1 sat i trideset minuta došli su uniformirani muškarci s dugim vojnim oružjem u rukama u Kukujevce, u ulicu Stjepana Radića i počeli razbijati prozore i ulazna vrata. S oružjem u rukama prijetili su mještaninu JOSIPU MAROSEVIĆU i silili ga da se iseli. Kod Ivana SALITREŽIĆ istjerali su iz kuće sve ukućane i zaključali se u kući.

Josipa Salitrežića i njegovu suprugu izbjeglice su istukle, otele im novac i ostalu imovinu. Josip Salitrežić i supruga potom su pobjegli prema Sidu i svjedok ih više nije vidio.

Tri Srbina iz Knina došli su u kuću Josipa Maroševića i tjerali ukućane iz kuće. Počeli su šamarati susjeda Srbina Branu koji se izvukao do vrata i odatle iz pištolja pucao na provalnike. Policija je kasnije odvela Josipa Maroševića okrivljujući ga da je on pucao.

Oko 12 sati počeo je masovni izgon Hrvata iz Kukujevaca i Gibar-

ca.

Subotica, 10. 08. 1995.

Predsjednik DSHV-a mr. Bela Tonković, javno se obratio Vladi Republike Hrvatske pismom sljedeće sadržine:

Štovani g. predsjedniče Vlade, Naoružani pripadnici razbijenih postrojbi pobunjenih Srba iz Hrvatske od prekjučer, 8. 08. 1995. s oružjem u ruci teroriziraju Hrvate u Vojvodini. 9. 08. 1995. prognali su sve preostale Hrvate iz sela Kukujevci i Gibarac (općina Šid) i val nasilja širi se prema istoku.

Vlasti SRJ ne poduzimaju ništa da bi zaštitili Hrvate, građane SRJ.

Zato tražim da Vlada Republike Hrvatske smjesti zaustavi otpuštanje uhvaćenih pripadnika paravojskih formacija i njih zadrži:

1) dok SRJ ne da 100% garancije da će zaštititi Hrvate u SRJ i dopustiti slobodan i djelotvoran međunarodni nadzor te zaštite.

2) dok SRJ ne vrati svojim kućama sve prognane Hrvate, državljane SRJ koji to žele.

Molim štovanu Vladu da hitno postupi, jer je situacija alarmantna.
mr. Bela Tonković

Subotica, 10.8.1995.

O teroru nad Hrvatima DSHV obavještava ambasade u Beogradu.

Kukujevcima, 10.8.1995.

Propao je pokušaj policije da vrati neke Hrvate u svoje kuće.

Novi Slankamen, 10.8.1995.

Pod prijetnjom da će ga ubiti župnik Novog Slanakema preč. Edo Španović prisiljen je da napusti župu.

Novi Banovci, 10.8.1995.

Župnik Novih Banovaca preč. Tomislav Tomišić prisilno je iseljen iz župnog stana.

Beograd, 10.8.1995.

Helsinški odbor za ljudska pra-

va u Srbiji izdaje saopćenje za javnost u kojem konstatira teške povrede ljudskih prava Hrvata u Vojvodini.

Golubinci, 10./11.8.1995.

U noći su sve hrvatske kuće obilježene i dovode se Srbi iz Knina da se u njih nasilno usele.

Subotica, 11.8.1995.

O teroru nad Hrvatima DSHV obavještava Ured UN za zaštitu ljudskih prava u Ženevi.

Beograd, 11.8.1995.

Ministarstvo vera Vlade Republike Srbije obećalo je Srijemskom vikarijatu pomoć i zaštitu.

Kukujevcima, 11.8.1995.

Policija je pokušala neke Hrvate vratiti u njihove kuće u Kukujevcima, ali da su ih Srbi pridošli iz Hrvatske opet protjerali.

Surčin, 11.8.1995.

Svi Hrvati su dobili ultimatum da se za 12 sati moraju iseliti.

Srbi iz Knina pokušali provaliti dvije hrvatske kuće. Susjedi i policija spriječili progon Hrvata.

Dan prije, policija je iz nekih hrvatskih kuća iselila nasilno useljene Srbe. Bilo je incidenata.

Ruma 11.8.1995.

U većinu hrvatskih kuća nasilno su se uselili Srbi iz Hrvatske.

Vašica, 11.8.1995.

Milanu i Evici Pavičić kuća demolirana, a oni otjerani.

Župniku Berislavu Petroviću otet je automobil, a on je pretučen.

Novi Banovci, 11.08. 1995.

Reporter dnevnog lista "Naša Borba" obišli su ovo srijemsko mjesto i izvjestili da se u hrvatske kuće nasilno useljavaju novopridošli Srbi iz Knina i okolice i tjeraju domaće da se ise, a da prije toga vlastoručno na kući napišu ime i prezime Srbina koji je kuću "zauzeo". Pojavljuju se

AKTUALNO

osobe u automobilima registriranih kao "Milicija RSK". Prema tvrdnjama mještana, iza ovih akcija najvjerojatnije stoje Šešeljevi radikali. Prijeti se i Hrvatima, i Srbima koji stanu u obranu svojih susjeda. I sam predsjednik mjesne zajednice (podrijetlom iz Knina) tvrdi da nitko od izbjeglica neće u fiskulturnu salu koja zvrli prazna, nego svi hoće u hrvatske kuće.

Novi Banovci, 12. 08. 1995.

Srbi pristigli iz Krajine, praćeni "domaćim savjetnicima" obilaze hrvatske kuće, prijete domaćinima, zahtijevaju da se isele "i ni kašiku da ne ponesu". Kada im se priprijeti milicijom, lakonski odgovore: - "Baš nas briga, ne može milicija čuvati svaku hrvatsku kuću!"

Sonta, 12.8.1995.

Nakon izgreda od strane novonadošlih Srba iz Hrvatske policija uvela neku vrstu policijskog sata od 19 do 6 sati.

Subotica, 12.8.1995.

U Suboticu je stigla grupa građana hrvatske nacionalnosti iz Sonte. Tvrde da je u mjesto stigla grupa Srba koja terorizira ljude po selu i puca na kuće. Premda su u selo stigle policijske postrojbe, hrvatsko pučanstvo ne osjeća nikakvu sigurnost.

Bač, 12.08.1995. Bač

Općina Bač se trenutačno nalazi u sve težoj situaciji. Hrvati i ostalo nesrpsko pučanstvo se sve više plaši. U njihove kuće nasilno ulaze Srbi iz Knina i Obrovca. Vlasnici ovih kuća trenutačno nisu tu. Uglavnom se biraju bolje i bogatije kuće, a kako su vrata zaključana, obijaju i kapiju i ulazna vrata. Vlasnici kuća ili njihova rodbina obavijestili su miliciju, koja iziđe na uviđaj, ali nasilno useljene ne istjeruje van, premda oni nemaju nikave dozvole, niti odobrenja, niti dozvolu vlasnika.

Ovu su akciju po svemu sudeći organizirali pripadnici SRS-a. Mještani smatraju da su oni već ranije popisali sve hrvatske kuće, i samo upućuju pridošlice. Pučanstvo nema povjerenja ni u komandira lokalne

milicije koji je iz Krajine, a predsjednik općine tvrdi da on nije dopustio da se ovakve stvari rade u ovom kraju.

Bač, 14.8.1995.

Stigao je i pun kamion Srba iz Knina i Obrovca. U ovu općinu dolaze i Srbi iz Baranje i istočne Slavonije. Oni se raspituju za mogućnost kupnje kuće. Ostavljaju obitelji, a muškarci se vraćaju.

Petorica Srba mještana pretukli su građanina mađarske nacionalnosti.

Beograd, 14.8.1995.

Udruženje starosedelaca Srbije, Beograd uputilo je otvoreno pismo Zoranu Sokoloviću, ministru unutrašnjih poslova Republike Srbije u kojemu traži da se državljanima Srbije osiguraju sigurnost i imovina, te da se uskrati boravak u Republici Srbiji onima koji pripremaju etničko čišćenje, kao i da se iz "resora unutrašnjih poslova Srbije odstrane krajiški milicionari".

Ponedjeljak, 14. 08. 1995.

Bač: prisilno je useljeno u osam kuća. od toga su vlasnici dviju kuća na privremenom radu u inozemstvu, dok su ostale kuće bile prazne. U dva slučaja su domaćini prisilno primili novopridošlice iz Knina i Obrovca.

Mjesna milicija do sada nije energičnije nastupila, a u nekim se slučajevima nije niti pojavila.

U svemu tome, veoma su aktivni članovi Srpske radikalne stranke i članovi Skupštine opštine Bač.

Kao "vodiči" novopridošlica primjećeni su Mile Bota i ostali članovi SRS.

14. 08. 1995. Odžaci

Župnik je pozvan u mjesnu zajednicu radi "dogovora" o izdavanju župnih kuća izbjeglicama.

14. 08. 1995. Plavna

U popodnevnim satima, između 15 i 15,30 sati, počelo je nasilno ulaženje u nenastanjene (ali potpuno

namještene) kuće lokalnih Hrvata. Predvođeni "mještanimom" Milanom Pupovcem (koji je to postao nakon što je zamijenio svoju kuću) i njegovim pomagačima - Danijelom Bučkom i Sašom Stojanovićem, mjesnim neradnicima iz Plavne, skupina Srba pristiglih iz Knina i Vojnića provaljivala je u kuće. Predvodio ih je Milan Pupovac, koji je s nožem u ruci upadao u kuće i "raspoređivao" gdje će tko stanovati.

Ušli su u sljedeće kuće:

1. Franjo Bek, ul. Temerinska. Franjo je na radu u Njemačkoj. Pošta je kuća bila dobro zaključana, a susjed Srbin, koji čuva kuću, nije htio dati ključ, razbili su prozor i kroz prozor unosili stvari i ulazili.

2. Kuća pokojne Mare Kavedžić u ulici I. L. Ribara je provaljena i u nju je Milan Pupovac naselio svoje rođake.

3. Provaljena je i kuća Mate Šarvari u ulici Štrosmajerovoj. Mato Šarvari se sa suprugom i petero djece nalazi na privremenom radu u Njemačkoj.

4. Rozika Zarecki, vlasnica kuće u Štrosmajerovoj ulici trenutačno je u Beogradu. Kuća joj je provaljena.

5. U kuću pokojnog Stipe Bartulov (supruga sa sinom se nalazi u Njemačkoj) iz ul. I. L. Ribara osobno je provalio imenovani Pupovac istog dana u popodnevnim satima.

6. U kuću pokojnog Mate Kaplar u ul. I. L. Ribara također je osobno provalio Pupovac. Kćer i zet pokojnoga Mate nalaze se u progonstvu, jer su istjerani iz Vukovara.

7. Prisilno je useljeno u kuću Ivke Išiković u ulici N. Tesle. Ista je teški invalid i trenutačno se nalazi u susjedstvu, kod rođaka.

8. Vinko Vinković je radi mira dozvolio useljavanje u svoju kuću u ulici Stjepana Radića.

Izvjesci Srbin (ime poznato) spriječio je u međuvremenu da se usele u kuću Mate Šarvari (br. 3). Nasilnike je otjerao vatrenim oružjem. Rozika Zarecki (br. 4) u međuvremenu se pojavila, te spriječila useljavanje.

Kada su pojedinci kasnije pokušali useliti u još jednu kuću, intervenirala je milicija i spriječila useljavanje.

AKTUALNO

Utorak, 15. 08. 1995.

Subotica:

Vlada Republike Srbije je preko Ministarstva Republike Srbije za izbeglice uputila načelniku severnobackog okruga dopis sljedeće sadržine:

U cilju sagledavanja dugoročnog rešenja smeštaja prognanih lica sa teritorije Republike Srpske Krajine neophodno je po hitnom postupku da preko predsednika skupština opština i na drugi način obezbedite podatke o broju nenastanjenih stanova i kuća (stanovi i kuće koji su iz nekih razloga napušteni i oni koji se godinama ne koriste).

Takođe je potrebno da se prikupe podaci kroz razgovore sa vlasnicima o ustupanju stanova ili kuća za njihovo privremeno izdavanje prognanim licima iz Republike Srpske Krajine.

U vezi izvršavanja ovog zadatka sugerišemo hitno održavanje sastanka sa predsednicima skupština opština.

Ovaj posao treba uraditi do 19. avgusta 1995. godine.

Dopis je potisan od strane ministra za izbeglice - Andrije Milosavljevića.

15.8.1995.

Prema vijestima Hrvatskog radija do 15.8.1995. 370 Hrvata iz Vojvodine se prijavilo u Hrvatskoj kao izbjeglice.

Zemun, 15.08.1995.

Novobanovački župnik izvješćuje okupljene svećenike koji su slavili crkveni godišnji blagdan Velike Gospe, da su izbjeglice uz pomoć milicije iseljene iz župnog stana. Ustanovljeno je da nije bilo neke posebne štete učinjene ni u župnom stanu, ni u župnoj crkvi.

Petrovaradin, 13.8.1995.

U noć između subote i nedjelje oko 23 sata, izvršen je napad na župni stan. Kada je počela lupnjava po vratima župnik je javio miliciji, i uključio sva vanjska svjetla, te zvono na crkvi, tako da su se napadači iznenadili, sjeli u automobil i otišli. Vrlo brzo je stigla i milicija. Dva su nepoznata čovjeka

stajala pred župnim stanom i počeli izazivati miliciju. Dežurni milicioneri su dozvali pomoć, pa su jednog od izazivača pritvorili. Poslije tog događaja milicija je ustanovila da je porušen križ na Kalvariji nedaleko župne crkve.

Srijemski Karlovci, 14. 08. 1995.

Ujutro oko pet sati bačena je bomba na kuću obitelji Dujmović. Nakon toga se u vjernike uvukao još veći strah i to ne samo u Sr. Karlovcima, nego i u drugim mjestima gdje živi hrvatski puk.

Srijemska Mitrovica,

15. 08. 1995.

U Srijemskoj Mitrovici je sahranjen Živko Litrić (59), koji je dan ranije nađen u svojoj kući u Kukujevcima ubijen. Kako je utvrdila liječnička komisija prilikom obdukcije vrijeme smrti je 13. kolovoza.

Novi Slankamen, 16. 08. 1995.

Župnik iz Novog Slankamena stigao je u pratnji milicije u župni stan, koji je bio provaljen 10. 08., a milicija ga je zapečatila nakon što je iselila nasilno useljene. Nakon pregleda pokućstva, ustanovljeno je da nedostaje nešto tehničke robe, srebrni pribor za jelo, vrijedniji odjevni predmeti, ali u blagajnu nije provaljeno, jer se očitivalo da su provalnici iznenada morali pobjeći iz nekog razloga. Pokušali su provaliti i u crkvu, ali ni taj pokušaj nije uspio.

Ruma, 15.8.1995.

U Rumi je napeta situacija, posebice u naselju "Breg" gdje žive Hrvati. Napadi i prisilno useljavanje u kuće još traju, a nije se čulo da je milicija uredovala.

Novi Slankamen:

Novopridošlice dočekuju pristalice SRS, mahom pristigli u ovo mjesto 1991/ 92. godine zamjenom kuća. Oni su glavni inicijatori nemira, maltretiranja i izгона mjesnih Hrvata starijih osoba. Posljednji događaji "najavljeni" su u noć 5. na 6. kolovoza, kada je zapaljena i do temelja izgorjela kuća Mate Bratića.

Šid,

Automobil, što su ga nepoznate osobe otele od kukujevačkog župnika Berislava Petrovića, još nije pronađen i vraćen. Župnik Petrović je u nedjelju, 13. 08. imao Misu u Šidu na koju su došle svega četiri osobe. Radikali su se organizirali i prijetili da će baciti bombu u crkvu, ako se ljudi masovnije okupe. Kukujevačka je crkva demolirana, pa se vjerska služba ne obavlja.

Surčin

U petak, 11. 08. u župni je ured upala grupa naoružanih pridošlica i župniku dala ultimatum da se iseli u roku sat vremena. U međuvremenu, pridošlice su išle kroz selo, noseći kanticu boje u rukama i obilježavale kuće Hrvata. Bilo je čak i fizičkih obračuna, jer su Hrvatima pritekli u pomoć susjedi Srbi. Napetost se smirila nakon dolaska policije.

Zemun

I u Zemunu je dat isti ultimatum kao i u Surčinu, međutim, intervencijom milicije, situacija je pod kontrolom.

Golubinci

Po nekim procjenama, u ovom je mjestu u jednom momentu bilo i do 2500 izbjeglica. Išli od kuće do kuće, obilježavali ih, izbacivali domaće Hrvate, i poslije se tukli među sobom oko toga tko će useliti u bolju kuću.

Na župni stan izvješten je plakat:

ZAUZETO !

- ČIČA IZ KNINA.

Bilten realizirala ekipa
Informativne službe DSHV

Piše: mr. Bela Tonković

PRESELJENJE: DA ILI NE?

Zadnja dva mjeseca, dragi čitatelji dogodilo nam se nešto, čemu sličnom se sjećaju samo naši očevi: ogromna rijeka od 120.000 ljudi preplavila je Vojvodinu. To su Srbi koji ne žele živjeti u hrvatskoj državi. Ostavili su sve svoje i krenuli prema Istoku vjerujući u obećanja da ih u Vojvodini čekaju "od ustaša oduzete katnice s kupatilima i telefonima, radno mjesto i najmanje 2,5 jutra zemlje". Kada su stigli u Vojvodinu i vidjeli da to nije tako, počeli su "odrađivati posao, koji nije na vrijeme urađen": terorom istjerivati Hrvate iz svojih kuća. O tome možete čitati u "Biltenu kriznih dana" kojim smo u to vrijeme obavještavali javnost. U teroru nad nama uvelike su im pomagali "domaći svesni ljudi", uglavnom aktivisti i lokalni šerifi SRS: u Kukujevcima Đura Škvorčan i Rajko Tupenarac, u Plavni Milan Pupovac, Danijel Bučko i Saša Stojanović, u Vajskoj Zoran Jagodić i drugovi, u Sonti Petar Damjanović - Šeki, u Stanišiću Pajo Vujkov... U mnogim mjestima nisu pošteđeni ni Mađari, a u nekima ni Srbi koji su branili svoje susjede.

Ljudi, koji su došli iz Hrvatske, prevareni su. Njih su varali još od 1990. Sve je bilo prijevara i laž - osim patnje i smrti.

Tragedija tih ljudi je rezultat ideologije: jedna država - samo jedan narod. Ona je rezultat obmane prema kojoj za sebe mogu tražiti sve, a drugima ne dati ništa - i to ostvarivati kamom i bombom.

Tragedija tih ljudi je velika i nečovjek bi bio onaj koji bi prema

njoj bio indiferentan ili se čak veselio. Njihova tragedija se mora olakšati i položaj ljudski riješiti. To treba da bude naš predujam za njihov novi početak na sasvim drugim životnim poimanjima i stavovima: toleranciji i spremnosti na suživot. A država mora poduzeti odgovarajuće korake protiv kriminalaca, ratnih profitera i zločinaca - bez obzira jesu li zlodjela učinjena na teritoriji ove države ili ne.

Problemi tih ljudi ne mogu se riješiti tako da se prebace na nas. Ovdje mislim na "zamjenu" stanovništva. Rješenje problema nije u otvaranju još jednog.

Poneki Hrvati u Vojvodini razmišljaju o preseljenju u Hrvatsku. Teško je podnositi pritiske, diskriminaciju i teror. Vjerujem i znam. Protiv toga se treba boriti svim legitimnim sredstvima: zakonskim putem, organiziranošću i javnošću. I strpljivošću. Mi vjernici bismo rekli da je ovo križ naše generacije.

Ponekad nam se postavi pitanje, zašto DSHV ne organizira kolektivno preseljenje Hrvata u Hrvatsku, ili makar pojedinačna preseljenja.

"Demokratski savez Hrvata u Vojvodini je politička organizacija čiji je cilj oblikovanje i ostvarivanje zajedničkih interesa Hrvata u Vojvodini na političkom, kulturnom i gospodarskom području". Ova prva rečenica našega Statuta je naša definicija i ona izražava osnovni smisao postojanja DSHV. Kad bismo organizirali preseljenja, ogriješili bismo se o temeljni smisao postojanja kao organiza-

cije. DSHV je od početka čvrsto bio uvjeren da rješenje odnosa raznih etničkih grupa nije u preseljenjima, već u tolerantnom stavu prema neistomišljenicima i pripadnicima drugoga etnikuma (volim svoje i poštujem tuđe) i demokratizaciji društva. I nadalje smatramo da je najbolja osnova suživotu načelo: što za sebe tražim, priznajem svakomu. A suživotu nema alternative, makar se nekome ta riječ činila najružnijom koju je ikada u životu čuo. I nadalje smo čvrsto uvjereni da ne trebamo prazniti naš etnički prostor. U tome imamo podršku svih relevantnih demokratskih faktora u SR Jugoslaviji, hrvatske države i međunarodne zajednice. Naši interesi su utkani u interese cjelokupnog hrvatstva. Rješenje naših problema utkano je u rješenje cjelokupne krize na tlu bivše SFRJ.

Mi nikoga ne možemo zadržati, ali nikoga nećemo ni nagovarati da ode. Odluka mora biti vlastita, jer će posljedice odluke (bilo kakva ona bila!) svatko sam morati podnositi.

Smatram da je započela završnica trke koju trčimo već pet godina. Od početka smo sudjelovali u njoj na fer način, pa je red i nagradu da dobijemo. Najveća nagrada će nam biti čovjeku dostojan život i ostvarenje naših prava. Od početka smo sijali kvalitetno sjeme tolerancije i suživota, a ne mržnju i zlo. Pravda će nam biti najdraža žetva. Uskoro ćemo i mi pjevati: "U suzama smo sijali, u radosti žanjemo!" I uzdignute glave ćemo gledati svakome u lice.

Samo treba izdržati.

RIJEČ VIŠE...

VRTULJAK

Čitajući ovih dana napise u nedjeljnicima kao što su "Vreme", "Nin", "Telegraf", "Svet", "Intervju" i "Nedeljna Borba", a sve povodom pada, kako se ovdje kaže, "zapadnog dela Republike Srpske Krajine", ne može čovjek a da ne vidi kako su se krajiški lideri i njihove političke nacionalne garniture najblaže rečeno, jednostavno igrali države, i kako je sve to već unaprijed bilo trulo i osuđeno na propast.

Pokušat ću na ovako malom prostoru dati svoje viđenje kako je došlo do ove avanture:

Podimo redom i podsjetimo se na čas unutarne političke logike tzv. "antibirokratske revolucije u Srbiji": osnovna se politička logika formira povodom uspostavljanja suvereniteta SR Srbije na cijeloj svojoj teritoriji, nastojeći ustavnim promjenama oduzeti državne kompetencije Autonomnim pokrajinama. Ustavne su promjene bile u jednom trenutku iskorištene za buđenje nacionalne svijesti srpskog naroda, koja je poprimila nacionalistička pa i šovinistička obilježja. Na osnovu tako strukturirane matrice nacionalne svijesti lako se mogao uspostaviti državni nacionalizam kao službena ideologija protagonista "antibirokratske" revolucije koji su tada već zauzeli najvažnije partijske i državne pozicije. Državni nacionalizam je na ovaj način postao legitiman, jer je svoje uporište nalazio u volji srpskog naroda i njegovoj duši - u srpskoj inteligenciji.

Upravo su zbog toga i mnogi oni koji su upozoravali na opasnost i destruktivnost ovakve politike s vremenom usvojili vrednosne obrasce državnog nacionalizma, kako u funkciji socijalne adaptacije, tako isto i socijalne promocije. Oni koji su ostali dosljedni u svojoj kritičnosti, kasnije su bili proglašavani za nacionalne izdajice ili pak označavani kao agenti stranih obavještajnih službi.

U ovom kontekstu treba tražiti odgovor na pitanje kako je bilo

moguće da nekada partijski i policijski sankcionirani oblici GOVORA preko noći postanu društveno prihvatljivi i nagrađivani. O socio-psihološkim aspektima ovoga političkog konvertizma pisao sam u nedavno izašlom američkom zborniku "Toward A Theory of Nationalism".

Dakle, narodu se "odozgo" ulijeva svijest o nacionalnoj ugroženosti. Pojedinaac u takvom mentalnom sklopu nužno nastoji pronaći krivca za njegovu nacionalnu, što istovremeno znači i egzistencijalnu ugroženost. Politička i intelektualna elita nudi spisak krivaca za nedaće svog naroda. Narod sporo ali sigurno usvaja ponuđeni okvir unutar kojega treba tražiti krivce njegove nacionalne ugroženosti. U ovom procesu se razvija kritična masa nacionalne mobilizacije koju će nosioci političke vlasti vrlo prosto i jednostavno artikulirati u državnu ideologiju koja će poprimiti atribute državnog nacionalizma. I država je tako postala legitimni predstavnik naroda u borbi za njegove nacionalne interese. Preostaje još samo to da se prepoznati krivci proglašaju neprijateljima, a to su u pravilu drugi narodi, i da se stvori mentalitet opsadnog stanja koji će postati glavna odrednica političke klime.

Ovaj se proces u Srbiji odvija istovremeno kada se na političkoj sceni pokušaji i nastojanja da se u bivšoj SFRJ pronađu modaliteti političkih i ekonomskih reformi od strane Savezne vlade. Međutim, nacionalna mobilizacija i homogenizacija, a koja je poprimila populističke oblike političkog djelovanja, otišla je predaaleko da bi se mogla amortizirati nekakvim saveznim političkim mehanizmima i reformama. Štoviše, uslijedili su oštri napadi na Saveznu vladu i institucije Federacije. Ovo nije nimalo čudno, imamo li na umu činjenicu da je politička elita u Srbiji vidjela upravo u saveznim institucijama bivše SFRJ, a u kojima su po njihovom mišljenju odvajkada dominantnu ulogu igrali Slovenci i Hrvati,

glavnog neprijatelja interesa srpskog naroda. Da samo spomenem kako je tada pokojni predsjednik Tito postao samo Broz ili nekakav mašinbravar.

I tako je započet rad na "transformaciji" bivše Jugoslavije prema vlastitom nacionalnom projektu. Politički vrh Slovenije i Hrvatske, a nešto sramežljivije i BiH i Makedonije odupiru se tako zamišljenim političkim "transformacijama". Kao posljedica ovih sukoba dolazi do nacionalne homogenizacije drugih južnoslavenskih naroda. Tada započinje govor o nacionalnoj ugroženosti srpskog naroda u Hrvatskoj, BiH, a nešto kasnije i u Makedoniji. Ovim se govorom nastoji destabilizirati republičke vlasti izabrane na prvim višepartijskim izborima, a koje nisu htjele pristati na političke diktate srbijske politike. Tada dolazi do one fasmozne šetnje republičkih lidera diljem bivše Jugoslavije, ne bi li se nekako dogovorili o ustrojstvu zajedničkog života. Od strane Beograda beskompromisno se odbijaju svi mogući vidovi saveznog političkog organiziranja, od labave federacije, asimetrične federacije, pa sve do konfederacije. Svoje beskompromisne stavove Beograd je branio nacionalnim interesima Srba van Srbije koji će biti fizički ugroženi ako ne budu živjeli u jednoj državi, tj. u jakoj federativnoj Jugoslaviji.

Na ovaj je način Beograd sebe i svoju javnost uvjerio kako se jedini on bori za očuvanje SFRJ, a Slovenci i Hrvati, eto, žele da se nasilno od cijepa, a što je protivno važećem Saveznom ustavu. Oni mogu doduše otići, ali bez srpskog naroda. Ovakva borba za očuvanje bivše Jugoslavije u biti je nepovratno razorila tu istu Jugoslaviju.

Stvara se ideja o nekoj novoj, trećoj Jugoslaviji, odnosno državi u kojoj će svi Srbi živjeti zajedno. To se moglo učiniti jedino tako da se bivšoj JNA dade mandat da svojom oružanom silom zacrta granice jedne takve buduće Jugoslavije. Tada nam

GOLUBOVI...

dolaze one fantastične vijesti o "oslobodilačkim" pohodima JNA u Hrvatskoj, a sve u ime "očuvanja" kako ustavnog poretka, tako i "zaštite" Srba od "ustaškog" genocida. Kasnije će se nešto slično dogoditi i u BiH u borbi protiv "katoličko - ustaško - muslimanskog fundamentalizma". Na brzinu se stvara SRJ koja "nema pretenzija" na teritorij drugih republika, ali istovremeno dopušta mogućnost "onima koji to žele" da se njoj pripoje, naravno kada se za to steknu uvjeti. U ime ovako zamišljene odnosno potencijalne države, iz svojih je kuća i stanova iseljeno nekoliko stotina tisuća Hrvata, Muslimana i Srba. O poginulima i ranjenima da i ne govorimo.

Ratnim operacijama JNA u Hrvatskoj formira se tzv. "Republika Srpska Krajina" koja je činila nešto manje od trećine međunarodno priznatog teritorija Republike Hrvatske. Politički vođe u "RSK" već su se u svojim glavama pripojili SR Jugoslaviji. U tom kontekstu oni ne žele ni čuti o bilo kakvom mogućem životu s Hrvatima, odnosno kako oni kažu "sa ustašama". S vremenom je tzv. "RSK" svima postala balast - Hrvatskoj jer jednostavno onemogućava funkcioniranje države u svakom smislu, Srbiji jer se u kontekstu snaga međunarodnih odnosa odustalo od principa "svi Srbi u jednoj državi". Siromašnom narodu koji je vidio svu korumpiranost svojih vođa. Međunarodnoj zajednici jer joj je dojadila bahatost krajiških vođa. Pad "RSK" je stoga bio neminovan i ne treba tu toliko tražiti nekakve "izdajice" i "trgovce". Na žalost, zbog jedne takve avanture ispašataju najviše oni koji s tim imaju najmanje veze. Upravo zbog toga treba svim silama nastojati da se konflikt u vezi Istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema riješi na miran način i da se hitno iznađu međudržavni modusi kako bi se oni, koji to žele, mogli vratiti u svoje domove.

Svako zatvaranje očiju na uspostavljene odnose međunarodnih snaga vodilo bi u još veću katastrofu.

prof. Zlatko Šram

Subotica, 17. kolovoza - izvanredna sjednica SO Subotica imala je samo jednu točku dnevnog reda: organizirani prihvat izbjeglih Srba iz Hrvatske, a u svezi s tim, na usvajanje odbornicima podnijet je prijedlog zaključaka u devet točaka.

Predloženim zaključcima se konstatira da su građani Subotice još od početka krize na teritoriju bivše Jugoslavije za mirno rješenje problema, te za sporazumijevanje, a odgovornima upućivali apele za mir. Unatoč tome, val izbjeglica zapljuskuje Suboticu još od 1991. godine, pa sve do danas. Ovaj grad je tako podnio golemi teret kao posljedicu nastojanja odgovornih da ratom rješavaju krizu. U Subotici se zadržao i stalno nastanio veliki broj izbjeglih osoba od kojih mnogi i danas koriste organizirano zbrinjavanje u kolektivnim centrima u gradu i okolici. U zaključcima se nadalje konstatira da je Subotica do dana održavanja ove sjednice već primila i zbrinula izbjeglice u broju koji je odredila Vlada Republike Srbije, te se sukladno tome zahtijeva da se određene kvote ispoštuju, a ujedno se apelira da Vlada putem međunarodne zajednice omogući povratak izbjeglih lica svojim domovima.

Utjecajem ekonomskih i društvenih prilika građani Subotice su u toj mjeri osiromašili, da je u zimi 1993/94. morala biti otvorena narodna kuhinja. Te zime je preko tisuću petsto građana bilo hranjeno na ovaj način, a preko deset tisuća obitelji primalo je humanitarnu potporu u raznim vidovima. Sve društvene

i ekonomske strukture Subotice dovedene su blizu egzistencijalnog minimuma, te se stoga predlaže da se iz budžeta SO Subotice za izbjeglice izdvaja razmjerno mogućnostima, vodeći računa o zbrinjavanju već postojećih socijalnih slučajeva. Putem predloženih zaključaka, SO Subotica traži od nadležnih organa Republike i MUP-a Srbije zaštitu građana i njihove imovine, a popisivanje praznih privatnih kuća i stanova u cilju trajnog smještaja izbjeglih Srba iz Hrvatske smatra se neadekvatnim. Nadalje, u zaključcima se navodi da je MUP Srbije do sada uspješno vršio svoju dužnost oko zaštite građana i njihove imovine.

Navedeni prijedlog zaključaka pročitao je na sjednici po točkama. U diskusiji odbornika neke točke su dopunjene, a cio prijedlog je dopunjen još dvjema točkama u smislu da se kontrolira davanje izbjegličkog statusa, te da se onemogućuje zlouporabe kontrolom trošenja novca i ostale pomoći u cilju namjenskog korištenja.

Nakon dopuna i izmjene prijedloga, predsjednik Kasza Jozsef pročitao je naredbu Vlade Srbije u kojoj se navodi kako svi moraju snositi teret i aktivnosti oko trajnog zbrinjavanja izbjeglica, kao i popisivanja praznih kuća i stanova u istome cilju.

Prije konačnog usvajanja zaključaka otvorena je rasprava, a prvi je riječ uzeo dr. Csaba Sepsei, odbornik stranke DZVM, navodeći da je održavanje vanredne skupštine inicirala odbornička grupa DZVM u cilju rješavanja humanitarnih i demografskih, pa čak i povijesnih

... KAO JASTREBOVI

momenata. Odbornička grupa DZVM je izradila svoje prijedloge zaključaka i to u šest točaka, koje je dr. Sepsei pročitao i u pisanoj formi predao predsjedavajućem Skupštine. Priloženi zaključci predstavljaju dopunu ranije pročitano prijedloga zaključak u kojima se izričito naglašava da Subotica nema mogućnosti za trajni smještaj izbjeglica.

Predsjedavajući Skupštine, Kasza Jozsef otvorio je raspravu o prijedlogu odborničke grupe DZVM, na što je riječ uzela Đurđa Skenderović, zamjenica načelnika Sjeverno-bačkog okruga, napominjući kako ona na sjednici predstavlja interese države i okruga, a ne svoje mišljenje, te da je rasprava o pomenutim pitanjima izlišna, jer su ona u domenu odlučivanja države, a ne lokalne samouprave. Sve akcije, koje se poduzimaju radi trajnog zbrinjavanja izbjeglica zakonom su "pokrivene". Rekla je da se stanovi ne oduzimaju, ali pošto se radi o egzodusu srpskog naroda, država je obavezna da ih prihvati i smjesti, apelira se na građane da dobrovoljno prijave višak stambenog prostora u cilju zbrinjavanja. Ništa neće biti besplatno, a ovo je tek početak i predstavlja fazu privremenog smještaja izbjeglica. Jer, kako je navela Đurđa Skenderović, oni su protjerani i više ne mogu da se vrate, upućeni su u našu državu nagovorom svog rukovodstva. Stoga se na ovoj sjednici odbornici mogu samo ljudski dogovoriti o trajnom humanom smještaju iz-

bjeglica, čiji se teret mora raspodijeliti, a ne donositi nekakve odluke u vidu zaključaka. Ovo je samo prva faza, naglasila je gđa Skenederović, a u drugoj fazi će se stvoriti uvjeti za trajni smještaj, navodeći kako samo u Banatu ima pet tisuća kuća u kojima nitko ne stanuje desetina godina. Kasnije će se izbjeglice zapošljavati, odlaziti u druga mjesta, a vjerojatno mnogi od njih imaju i novca za kupovinu kuća i okućnica, jer kako je rekla, oni ne žele nikome biti na teretu, oni žele da rade. Đurđa Skenderović je također rekla da će država vjerojatno odobriti i neke beneficije domaćinstvima radi olakšavanja smještaja izbjeglica, kao poreske olakšice itd. Što se tiče straha ove višenacionalne sredine od narušavanja etničkog sastava stanovništva, kategorično je izjavila da 2600 izbjeglica srpske nacionalnosti ne čini veliki postotak naspram 150.000 stanovništva koje ima subotička općina, te stoga ne vidi opasnost od narušavanja nacionalne strukture stanovništva. Predsjedavajući sjednice ju je upozorio da kao predstavnik države ne vrši pritisak na odbornike.

Kako se nitko više nije javio za diskusiju, predsjedavajući je odredio stanku za sastanak šefova odborničkih grupa radi usuglašavanja stavova.

U nastavku sjednice, za riječ se javio dr. Sepsei, navodeći da u prijedlogu zaključaka odbornička grupa DZVM odustaje od treće točke, jer je to pitanje već regulirano ranijim zaključcima, a da se u točki četiri riječ "neće"

zamjenjuje izrazom "ne može".

Predsjedavajući je nakon ovih izmjena stavio na glasovanje prijedloge zaključaka SO Subotica, dopunjene prijedlozima zaključaka odborničke grupe DZVM, što nije posebno naglasio, a što je kasnije dovelo do nesporazuma među odbornicima.

Odbornici su glasovali o zaključcima po točkama od kojih su neki usvojeni jednoglasno, a neki prostom većinom glasova. Na ovaj način usvojeno je 15 točaka, kada su odbornici SPS-a glasovanje shvatili kao podmetanje i prijevaru. Nazvali su ovaj postupak manipulacijom, a sve zbog toga što i sami nisu uočili da se nakon 11 točaka zaključaka SO Subotica počelo izjašnjavati i o zaključcima odborničke grupe DZVM koji su ušli u krug glasovanja redovnom procedurom. Sve ovo su odbornici SPS-a i SRS-a protumačili da ih se želi izigrati, navodeći da ništa neće prihvatiti jer ne žele narušiti mir i sigurnost u gradu. Nadalje, u raspravi koja se kasnije vodila, učestvovali su mnogi odbornici i mogle su se čuti i konstatacije poput one gospodina Mirka Bajića "da ga iznenađuje što su istovjetno glasovali i odbornici SVM-a i DZVM-a, a što on smatra svojevršnom manipulacijom". Po Bajiću, Subotica je grad svih njegovih građana, zatim, da nije bilo ranije kolonizacije, on danas ne bi imao dvoje krasne djece, te da bi on sad osobno spakirao kufere Hrvatima, za one koji su danas došli. U konstatacijama Mirka Bajića čulo se i to da

Subotici ne trebaju političari poput Bele Tonkovića.

Odbornik DSHV, mr. Bela Tonković odgovorio je kako neki odbornici u Skupštini koriste govornicu u cilju svoje predizborne kampanje i žele izazvati verbalne konflikte pokazujući na taj način da su politički diletanti. U istom momentu zaboravlja se činjenica da se uspijeva u popuštanju napetosti u Srijemu, te da se sprječavaju oni koji žele povećati tenzije. Pozvao je nazočne da se prekine sa omalovažavanjem institucije glasanja, jer predsjedajući sjednice je pravodobno dao riječ odbornicima, ali nitko nije diskutirao. A odbornici imaju demokratsko pravo da glasuju "za" ili "protiv" - rekao je mr. Tonković.

Predsjedajući Kasza Jozsef rekao je da ga iznenađuje nastavak sjednice koja je započela u duhu tolerancije. Svi odbornici moraju biti svjesni odgovornosti, jer moraju donijeti važne odluke da se ublaže stradanja, a namjera održavanja ove sjednice je da se dijalogom ublaži napetost. Evidentno je da stavovi nisu potpuno usaglašeni, ali se zato glasanje za zaključke vrši točku po točku, a ne prihvaćaju se "u paketu". Kada je otvorio raspravu o predloženim zaključcima - naglasio je Kasza - nitko se nije javio za riječ, što ga je i osobno iznenadilo. Zbog toga je i odredio stanku i ponovni sastanak šefova odborničkih grupa. Smatra da nije napravljen nikakav tehnički propust. Zatražio da se situacija ne zaoštrava, ali što se tiče narušavanja etničke strukture nju ne narušava ovih (do tada pristiglih) 2600 izbjegli-

oticu došle ranijih godina u velikom broju.

Potpredsjednik grada Ilija Šuica rekao je kako preglasavanje smatra demokratskim činom. On osobno je učestvovao u radnoj grupi za izradu zaključaka s kojima se jedini nisu suglasili odbornici DZVM, a sada i oni, sa kojima su stavovi usaglašeni, ne glasuju kako je dogovoreno.

U raspravi se čulo da ukoliko se stavi prijedlog zaključaka DZVM na glasanje, odbornici SPS i SRS će napustiti sjednicu. Izrečena je i tvrdnja da ovi zaključci dovode do negativnih političkih naboja, a kako je već ranije dogovoreno, ako je došlo do političkih prepucavanja, sjednicu treba prekinuti.

Dr. Csaba Sepesei, odbornik DZVM-a rekao je kako je na ovoj sjednici izrečeno mnoštvo isključivosti. Naveo je da se jasno pokazalo da su šefovi odborničkih grupa prihvatili prijedloge, a smatra isključivošću da se o nečijim dopunama ne želi niti diskutirati i da će, ako se o njima razmatra, neki odbornici napustiti sjednicu. Upitao se da li je to demokratski. Nedemokratski i neprihvatljivo je i to da sve, o čemu se šefovi odborničkih grupa prethodno ne dogovore, ne može biti usvojeno. Kategorički je izjavio da DZVM ne prihvaća nikakav dogovor odborničkih grupa, već traži da se odluke donose na samoj sjednici.

U nastavku diskusije čula su se mišljenja da se ovom akcijom želi unijeti nemir među Mađare i Hrvate, ali sigurnost građana i njihove imovine garantiraju Republika Srbija i MUP, a ako oni u tome ne uspiju, neće uspjeti ni lokalna samouprava, te otkud

u početku otkazuje gostoprimstvo izbjeglicama. Ilija Šuica je uz kritiku prijedloga DZVM rekao da po ovim prijedlozima treba iseliti već smještene izbjeglice po raznim objektima kolektivno, jer su to zgrade u vlasništvu općine. Zatim, rekao je, ako se zna da da od predviđene kvote od 2600 osoba oko tisuću je smješteno kod rođaka i prijatelja, onda se nameće zaključak da ta kvota nije ispoštovana, jer su u tom slučaju samo 1600 osoba izbjeglice.

Bilo je jasno da je sjednica izgubila pravi smijer, pa je Kasza Jozsef prekinuo dalju diskusiju predlažući da se prijeđe na glasanje i to prvo za prijedloge zaključaka odborničke grupe DZVM. Rekao je da se predlaže poništavanje prvobitnog glasanja, te da se nanovo glasuje za sve prijedloge. Što je i prihvaćeno.

Prijedlog zaključaka u 11 točaka prihvaćen je po pojedinim točkama. Prije početka glasanja za prijedloge SVM i DZVM, odbornici SPS, SRS kao i potpredsjednik grada Ilija Šuica napustili su sjednicu uz izliku da ne žele glasanjem o ovom prijedlogu remetiti mir i sigurnost u gradu.

Nakon njihovog napuštanja sjednice, prebrojani su ostali odbornici i konstatirano je da postoji kvorum. Nakon toga, prijedlog zaključaka odborničke grupe DZVM izglasan je po točkama većinom glasova.

Lidija Molzer

Dužijanca '95.

ISPOLITIZIRANA SVETKOVINA KRUHA

Tradicionalna svetkovina kruha "Dužijanca" traje tri mjeseca. Vrijedni seljaci zahvaljuju Bogu za darove i kruh svagdašnji. Dužijanca nije puko slavlje, već svetkovina koja traje evo, već 84 godine. Ona je simbol grada Subotice, i pripada svim građanima. Tako je bilo i ove godine.

Završna svetkovina održana je u nedjelju, 13. kolovoza: započela je svečanom Misom koju je predvodio subotički biskup Ivan Penzes, na kojoj je blagoslovljen kruh ispečen od simbolično novog brašna. Nakon Mise, svečana se povorka uputila ka tribini postavljenoj ispred Gradske kuće, gdje su bandaš Marinko Kujundžić i bandašica Suzana Dulić kruh predali i "građanskoj vlasti" - gradonačelniku grada.

Dužijancu tradicionalno prate kulturne, sportske i duhovne manifestacije. Namjera organizatora i sudionika "Dužijance" uvijek je bila, a i bit će isključivo zahvala Bogu za darove i kruh. Zbog toga začuđuju otrovno intonirani tekstovi koje smo mnogi pročitali u nekim listovima o ovoj svetkovini.

Jer, dok su se pred publikom redala kulturno umjetnička društva, u redu pokraj sebe ugledam kolegu iz režimskog lista. Njegova elokvencija i spisateljski rad u normalnim uvjetima mogli bi nekako proći u fabričkoj ili zidnoj štampi. Ali, dočekao i on svojih pet minuta - tekstovi mu nafilovani mržnjom - jer samo tako on i može nešto objaviti, a od zlobe i sarkazma sav pocrnio i pretvorio se u glavu. Što ovo nenormalno stanje više traje, on se sve više pretvara u insekta. Sve više liči na gjujdu. Pokušava biti duhovit i na taktove Bunjevačkog odigrati Žikino kolo. Kojeg ne zna odigrati, jer kad je sav normalan narod to učio, on je glumio kosmopolitu i takve stvari prezirao. U novinama je pisao tekstove pune mržnje i bajagi sažaljevanje izbjegli narod iz Knina, jer se kao subotički Mađari i Hrvati ve-sele dok srpski narod strada.

"Dužijanca" po njemu ispade kao neka ustaška fešta sa šahovnicama i sličnom ikonografijom, premda su kao

gosti ove manifestacije prisustvovali i republički ministri Radoje Dukić i Oskar Fodor, a što je on "zaboravio" napomenuti u svom tekstu.

Stoga smo zamolili gospodina Lazu Vojnić Hajduka, predsjednika Organizacijskog odbora ovogodišnje Dužijance da nam odgovori na nekoliko pitanja:

* Kako tumačite toliko mržnje i otrova uperenog na završnicu svetkovine, dok se niti jednom riječju ne spominje održavanje Jugoslovenskog kasačkog derbija, održanog istog dana, u Subotici, a koji predstavlja baš pravu feštu?

- To za nas nije ništa novo, jer svaka aktivnost, svaki pokušaj da se u Subotici organizira bilo kakav kulturni, sportski, mirotvorni ili neki drugi događaj, neke Vaše kolege obavezno napadnu s puno mržnje i puno laži, a malo pravih argumenata. Oni kao žele nekome nešto "pokazati" i "dokazati" samo ne znam kome, jer ovdašnji ljudi svoj stav pokazuju time što redovito dolaze na sve naše manifestacije. Ove zle namjere nama su potpuno jasne: to je ona druga strana koja na svaki način želi da izazove nemir i incident. Njima kao da se stalno priviđaju nekakve utvare, pa u svakoj našoj aktivnosti vide šahovnice, ustaše i tko zna šta sve još ne. Vide neke slike bana Jelačića, vide Belu Tonkovića kao organizatora i DSHV koji sve to navodno koristi za neku svoju promociju, što je daleko od istine. Jer, istina je da "Dužijanca" nije nikakva stranačka tvorovina, nego je ona dio ovog naroda. Subotičani ovu manifestaciju doživljavaju kao svoj praznik, a ne kao neku nacionalističku nakazu. Lokalna samouprava ovu manifestaciju pomaže i moralno i materijalno, jer ona je postala image grada. I u Organizacionom odboru ima i predstavnika Crkve, predstavnika lokalne vlasti, Demokratskog centra i svih ljudi dobre volje. Dakle, nije ni stranački, ni nacionalno monolitan.

* Pa čemu onda oni otrovni napisi u nekim novinama?

- Ti napisi su mnoge naše goste doveli u neugodnu situaciju, pa su recimo, naši gosti, Slovaci iz Selenče dali izjavu kako oni nisu vidjeli nikakve

šahovnice, niti ikakvu ustašku ikonografiju na ovoj proslavi. Naši gosti iz Leskovca morali su se oglasiti putem štampe objašnjavajući kako nisu ni pomišljali na nekakve navodno "zadnje namjere" organizatora, ali ni oni, kao, u ostalom, niti bilo tko drugi, nisu vidjeli nikakvo "ustaško" znamenje. A nije bilo ni nečega što bi ukazivalo na nekakvu "euforiju" ili "slavlje" zbog egzodusa srpskog naroda.

* Ali zato sam tog istog dana vidjela dosta Hrvata iz okolice koji su pobjegli, jer su ih pridošli Srbi bukvalno istjerivali iz kuća. Da se i ne govori o pravom "policijskom satu" u nekim selima...O tome nitko ništa nije pisao.No, na stranu to, ali kako kao predsjednik Organizacionog odbora tumačite to što su neki KUD-ovi otkazali učestvovanje u završnoj manifestaciji?

- Po tome se vidi da je proslava "Dužijance" ispolitizirana sa neke druge, a ne sa strane organizatora. I samim tim što su lideri nekih političkih stranaka, npr. Bunjevačko šokačke, gospodin Babić se na neki način ogradio od "Dužijance", jer, kao, on ne želi sad kad srpski narod ide u izbjeglištvo, da on tu nešto slavi, što je urodilo time da je KUD "Ljutovo" koje je prijavilo svoje učesće, otkazalo zadnjeg dana, jer je vjerojatno moralo raditi po nečijem nalogu. Bio je još jedan slučaj koji je i mene lično povrijedio kao čovjeka - otac djevojčice koja je bila na takmičenju u Velikom kolu izabrana za pratilju bandaša i bandašice, pripadnik je BŠS, i ona je otkazala u zadnji čas - navodno zbog bolesti. E, a kad znate da je BŠS jedna od najmilitantnijih stranaka, i u odličnim odnosima sa Šešeljomovom SRS, i da su njeni pristalice gazili svijeće koje smo mi palili za mir, onda si možete misliti našta liči sad njihovo "mirotvorstvo" - oni sad na sve načine pokušavaju "dokazati" kako smo mi opasnost po mir i zajedništvo građana Subotice.

* Pa valjda će i ovi ljudi, koji su u Suboticu stigli kao izbjeglice, jesti od istog kruha kao i mi?

- Ma, jasno.

Marijo, Ti si nam uzor i mati

*Sa ljubavlju ovog trenutka
želim zahvaliti Ocu nebeskom
i podijeliti međusobnu radost
što imamo Tebe, Mariju i djevicu
za majku, a Isusa za brata!
Sretni smo, što si iz našeg roda.*

*Duša Ti je posve čista
i milosti puna.*

*Tvoje djevičanstvo odsjeva,
ispunilo je neba sjaj.*

*Bila si i jesi majka Boga i ljudi,
zato padamo pred Tobom nice
zakrili nas. primi u majčinski
zagrljaj.*

*Raširi ruke majko naša,
Ti, kršćanski uzore vjere,
Ti, koja si prošla kroz patnju i
radost,*

*koja si stajala pod križem,
s nijemim bolom čula
teški i posljednji uzdah
sa mrtvih usana svog sina,
i zadnji kucaji srca kad su stali.*

*Nijema od hola bila si majko,
kad su Ti ga u krilo dali.*

*Donijeli smo Ti sav naš život,
k o djeca smo majko uz Tebe
stali.*

*jer život je neizvjestan i nepoznat-
ljiv*

*u njemu se miješaju radosti i tuge.
Uz sve to, htjeli bi savršenstvu
stići!*

*Zagovor Tvoj za milost nam treba
zbog skrivene mržnje, koja često
rasuta svijetom i kod nas
nagriza ljepotu življenja,
kada, kao plamen plane,
tad nema sunca na obzoruju,
jer onog, kog mržnja vodi
ljudska patnja ne može da gane.*

*Ti si u dubokoj boli spoznala
tajnu života i smrti!*

*Ne daj, da nam ikada mržnja
gorčinom usta puni.*

*Patnjom ustrajnom svojom zemlji
si,*

*glavu zgazila u kobnim za nas
noćima.*

*Znadeš, kako se u vjernoj ljubavi
pati,*

*nauči nas i pomози
da Te slijedimo uvijek,
jer Ti si naš uzor i mati!*

*Kao što si pod križem stajala
i uz ovaj ostar stani!*

*Nek nam misa zahvale
danas bude mila!*

*Došli smo Majko evo,
da zahvalimo Bogu
za drago klasje zrilo*

*vođeni milošću Svetoga Duha,
nek nam svima ovoga časa
rukama svete žene i majke
stol bude pun Bijeloga kruha.*

Viktorija Grunčić

Dan Mladine '95 u Petrovom Selu

OČUVATI DUH HRVATSTVA

Petrovo Selo, mjesto podjeljeno između dvije susjedne države - Austrije i Mađarske, tri dana rujna (8-10) vrvjelo je od mnoštva pristiglih ljudi, iz mnogih mjesta u kojima žive gradišćanski Hrvati. Razlog njihova okupljanja bio je "Dan mladine '95", vrijeme u godini kada se tradicionalno već dvadeset treći put okuplja gradišćanska mladež kako bi uspostavila što bolje međusobne kontakte i na taj način poboljšavala opstojnost svog naroda na tim prostorima. Tijekom tri dana odvijao se bogat kulturno zabavni program, koji je ostavio u sjeni izvjesne rasprave o problemima sa kojima se susreću Hrvati starosjedioci na tim prostorima.

Prvi puta ove godine, mala grupa vojvodanskih Hrvata imala je tu čast i sreću, da zahvaljujući da zahvaljujući sklopljenim prijateljstvima na ljetnoj školi hrvatskog jezika u Novom Vinodolskom, bude pozvana na ovu svečanost.

Program Dana mladine '95. pod geslom "Svi smo mi Gradišćanci" otvoren je promocijom knjige "Panonska ljetnja knjiga" u Kulturnom domu Petrovog Sela, nakon čega je uslijedio zabavni program. Dobarom raspoloženju i atmosferi doprineo je te prve večeri pop sastav "PAX" iz Austrije, kao i tamburaški orkestar "Trenk" iz Hrvatske.

Drugog dana posjeta slobodno je vrijeme ikotišćenda uz pomoć domaćina gosti običu običu obližnji grad Szombathely, grad koji svojom arhitekturom podsjeća na sve ostale gradove koji su nikli u staroj Austro-Ugarskoj monarhiji.

Poslijepodne drugog dana bilo je ispunjeno kulturnim događajima, vezanim za nasrodne plesove i običaje, te sportska natjecanja u nogometu između momčadi Petrovog Sela i Hrvatskog akademskog kluba. U ovom susretu domaći

su imali više sreće.

Zabavno večer drugog glavnog dana fešte započelo svirkom rock benda "Mali špricer" kao uvod u svirku popularnog benda "Psihomodopop". Nakon koncerta ovog sastava, svirao je lokalni "Pink bend".

nedjelja je protekla u znaku neobične svete Mise (maše) koja je bila praćena rock glazbom i kao takva sa sigurnošću ostavila vrlo jak i lijepi utisak na prisutne vjernike. Ova Misa je ujedno bila prilika da se još jedanputa svi - i domaćini i gosti sretnemo na istom mjestu i zahvalimo na gostoprimitvu, do prvog sljedećeg sličnog susreta.

Na kraju, kao zaključak, bitno je napomenuti da je čitav događaj ostavio na sve nas višeznačni utisak. Mladi ovog kraja čine sve da duh hrvatstva opstane, kao i hrvatski jezik, kultura i veze s hrvatskim narodom.

MLADEŽ DSHV

Interview: Milivoj Prčić, ravnatelj Odbora za zaštitu ljudskih prava DSHV-a i član Helsinškog odbora za ljudska prava u Beogradu

NAŠ JE CILJ DIJALOG S DRŽAVOM

Odbor za ljudska prava naše stranke nedavno je osnovan, no stjecajem žalosnih okolnosti, koje su ubrzo uslijedile, pokazalo se da je stvoren u pravi čas. O radu i ciljevima Odbora, te o aktualnom stanju ljudskih prava razgovaramo s ravnateljem ovog tijela, subotičkim odvjetnikom Milivojem Prčićem.

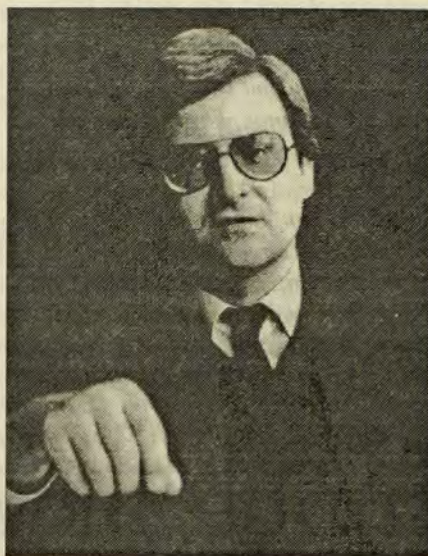
** Šta je cilj i zadatak Odbora?*

- Ovaj je Odbor osnovan prvenstveno radi zaštite ljudskih prava Hrvata Vojvodine, kao jedno kolektivno tijelo, a ja sam samo osoba koja to treba provoditi u praksi.

** Šta sve spada u zaštitu ljudskih prava?*

-U zaštitu ljudskih prava spada, među ostalim, i stanovita stalnost etničkog okoliša i ne mijenjanje istog u drastičnom obliku. Mi smo u DSHV-u i ranije reagirali prilikom dolaska tih osoba u Suboticu iz raznih krajeva bivše Jugoslavije i upozoravali na promjenu etničke slike. Prigodom razgovora što smo ga sredinom srpnja imali s gospodinom Mazowieckim, upozorili smo ga da je moguć priliv ogromnog broja izbjeglica u Jugoslaviju, u slučaju da Republika Hrvatska reintegrira svoja područja. Nisu prošla ni tri tjedna od ovog razgovora, a u Vojvodinu je stiglo 110.000 izbjeglica - ne izbjeglica u pravom smislu te riječi, nego novih kolonista kako mi to vidimo, jer oni žele ovdje ostati za stalno, pa prema tome, oni nisu izbjeglice, već kolonisti i naseljenici. Prema tome, moram konstatirati da je subotička općina primila više ljudi nego cijela Crna Gora kao partner Srbiji u federaciji, a što je svakako nonsens. Pri tome se još podigla i halabuka na našeg predsjednika koji je zatražio od Vlade Republike Hrvatske da se ne zasad ne otpuštaju zarobljeni pripadnici naoružanih paravojskih snaga pod firmom izbjeglica, a ne kako je to protumačeno u medijima u Srbiji da

je on tražio da se izbjeglice zadržavaju u nekakvim logorima i da se sprječavaju da dolaze u Srbiju. On je ključivo tražio da se privremeno zaustavi dolazak zarobljenih pripadnika paravojskih formacija, jer nas upravo oni teroriziraju. Dakle, nje-

gove riječi nisu dobro protumačene.

** Kao što se vidjelo na terenu, neki od ljudi koji su došli, odmah su nastavili s praksom koju su upražnjavali u "Krajinu" - počeli su terorizirati nesrpsko pučanstvo...*

- Mi smo zato u Subotici organizirali odbor za praćenje situacije, jer je naš svijet bio vrlo uznemiren. Također je za svaku pohvalu i služba MUP-a Srbije, koja je u mnogim slučajevima reagirala. Ističemo posebno da samo dobro organizirani i samo u onim sredinama gdje je DSHV dobro organiziran može pružiti otpor pojedinačnom nasilju, a u onim krajevima, gdje je DSHV slabo ili nikako organiziran, u najvećem je broju došlo do iseljavanja pod pritiskom. Pri tome moramo istaći da u samoj Subotici, gdje se putem raznih medija nama imputira da navodno nismo pružili dovoljno

gostoprimstva izbjeglicama, moram reći da organi vladajuće stranke koji raspolažu s većim i luksuznijim prostorima kao što su veliki rekreativni centri na Paliću, ili čitave male motele, nisu otvorili svoja vrata za prijem izbjeglica, već su ih smjestili u učeničkom domu u centru grada što je svakako neprimjereno, jer je školska godina bila pred početkom. Tako da moram reći da se sam SPS nije pokazao dovoljno spremnim da se odrekne nekih svojih objekata u korist izbjeglica. U svakom slučaju, cifra od preko četiri tisuće izbjeglica koliko ih ima registriranih u Subotici je previelika, jer jednostavno ne postoje kapaciteti za prihvrat tolikog broja ljudi. A znamo da je i subotička privreda u kolapsu, da su i sistemi kakav je npr. "Zorka" pred stečajem, i da će uskoro bez posla ostati oko tisuću ljudi. Mogućnosti zapošljavanja su minimalne.

** Zbog čega je subotička privreda u kolapsu?*

-Između ostalog i zato jer je opće poznato da se u Suboticu ne ulaže zato što je neko granično područje i neka sami čitaoci prosude zbog čega još.

** Često se govori o opasnosti mijenjanja etničke slike. Zbog čega je to opasno po manjine?*

- Zbog toga što se u tom slučaju one marginaliziraju, i u javnosti se barata brojevima koji govore o njezinoj beznačajnosti, pa im u tom slučaju navodno nisu potrebne ni škole, ni mediji itd.

** Kako da reagira i šta da uradi čovjek kome u kuću stanu naoružani manijaci i istjeraju ga na ulicu?*

- Odmah neka obavijesti susjede i policiju koja je, koliko smo obaviješteni, više puta intervenirala, zatim obavijestiti nas u Subotici. U svakom slučaju nikako ne podlijehati panici, niti skrštenih ruku sve prepuštiti stihiji.

AKTUALNO

**Šta će se desiti ako u Vojvodinu nakon poznatih događaja nagrne narod iz BiH?*

- To ni nama u ovom trenutku nije jasno. Međutim, vrlo je moguće da dođu novi kolonisti, i to u mnogo većem broju nego do sada, jer tamo ima puno više ljudi - negdje oko 800.000, ali je očito da ih je bilo i među ovih 110.000 koji su prispjeli u Vojvodinu, jer je nemoguće da su među ovih 150.000 ljudi, koji su došli, sve isključivo Krajišnici. Sasvim je sigurno da je među njima 15-20% bosanskog stanovništva. No, mi se nadamo da će doći do mirnog razrješenja krize, jer je očito da međunarodna zajednica na tome radi ubrzanim tempom, da bi se sve završilo tijekom ove jeseni, i da će biti sklepan ovakav ili onakav mir na području BiH. Tamo ima dovoljno prostora za sve.

**Kako to da ovi ljudi iz Krajine nisu ostali u Bosni, gdje ima praznih gradova iz kojih su Srbi istjerali Hrvate i Muslimane, već su svi pohrlili u Srbiju?*

- Na ovaj se način, čini se, rukovodstvo Krajine htjelo osvetiti rukovodstvu Srbije, pa je ljude potjeralo preko dvije države - da bi se na taj način osvetilo nekome, jer po njihovom mišljenju, nisu dobili vojnu pomoć od Srbije.

**A zbog čega onda TV Beograd čas spomene krajiško rukovodstvo kao glavnog krivca za pad Krajine i egzodus Srba, a već sljedećeg momenta sve najgore govori o Hrvatskoj i Hrvatima, pa sanjati tim stvara atmosferu protiv svih Hrvata što se prenosi i na naše susjede, i ljude koji inače s nama žive u toleranciji?*

- To je svakako zbog toga što ne postoji jedna konzistentna politika, već se ona kroji po dnevnoj situaciji, ad hoc i teško je iz našeg aspekta reći bilo šta jer je naš program ograničen na borbu za kulturnu autonomiju.

**A šta da radimo mi, kao manjina koja na ovim prostorima živi?*

- Mi se borimo da uspostavimo nekakav dijalog sa srpskom Vladom i radimo na uspostavljanju kulturne autonomije i formiranju manjinske samouprave. To je u evropskim zemljama uobičajeno, i u krajnjoj liniji, i to je vid zaštite ljudskih prava.

**Je li ljudsko pravo samo da bude organiziran i da ima školu na svom je-*

ziku?

- Ne. U ljudska prava spada i pravo na rad i adekvatnu nagradu za rad, a svako obezvrjeđivanje ljudskog rada je također povreda ljudskih prava.

**Kakvo je stanje u medijima?*

- Što se tiče medija, jedna od povreda naših ljudskih prava bila je kada nam je prije nekoliko godina uskraćena mogućnost da putem kablovske televizije u Subotici pratimo program Hrvatske televizije, iako smo se svi baš zbog tog kanala i pretplatili na kablovsku televiziju. A vidimo da u nekim drugim krajevima Vojvodine - u Kikindi i Zrenjaninu se može gledati HTV preko kablovske televizije, jedino u Subotici, gdje je najveća koncentracija Hrvata - e tu ne može. Dakle, i to je jedna od povreda ljudskih prava. Isto tako, i nemogućnost da pratimo nezavisne medije iz Beograda također spada u povredu ljudskih prava, jer nemamo mogućnosti da formiramo svoj program na radiju i TV Subotica koja je preko noći podržavljena, a bila je nezavisna. Mi svoje glasilo "Glas ravnice" izdajemo o svom trošku. U svakom slučaju, naš krajnji cilj je da se položaj vojvođanskih Hrvata institucionalizira kroz Savezni Ustav i na taj način da kroz budžet dobijemo sredstva za ostvarenje naše kulturne autonomije.

**Moram vas upitati nešto čime se ovdje nitko nije naročito zamario: šta je s ljudskim pravima ovih ljudi koji su došli iz Hrvatske - oni su iz jedne ekstremne gurnuti u drugu ekstremnu situaciju?*

- Mi smo vrlo iznenađeni time da ni jedna stranka u Srbiji, ni vladajuća, ni opziciona nije tim ljudima ponudila najprije nekakav stalni boravak - što postoji u nekim zemljama - najprije se daje stalni boravak, pa onda kroz određeni broj godina i državljanstvo - to su sve pitanja - jer šta se želi s tim ljudima? Da li se želi s njima manipulirati, da se opet pretvore u nekakve vojnike graničare na nekom drugom teritoriju?

**Sve ovo što se događalo s njihovim dolaskom i prihvatom bilo je vrlo stilizirano?*

- Mi očekujemo da će pravi problemi tek nastati. Naime, po svim poznatim psihološkim analizama,

pravi stres nastaje tek nakon tri godine, kad ti ljudi definitivno shvate da povratka više nema, barem ne na način na koji bi oni to željeli. Tek tada će kod njih nastati prava frustracija. Za sada im se zapošljavanje ne može omogućiti. Nastat će problemi i s lokalnim stanovništvom, posebice ako su naseljeni u krajevima u kojima nisu željeli da se nasele, tako da se tu otvara čitav niz problema, naročito u ovim višenacionalnim sredinama kao što je Vojvodina, gdje su ljudi vjekovima navikli živjeti zajedno. I gdje nije bilo nametanja stava da netko više vrijedi samo zato što je određene nacionalnosti. A tim ljudima iz Krajine je utuženo da su oni nešto kao branik na zapadnim granicama. To su sve teške riječi i velike floskule bez nekog realnog pokrića.

**Kako adaptirati te ljude na život u višenacionalnoj zajednici - najprije nisu mogli trpjeti susjede koji govore isti jezik kakvim govore i oni sami, a sad su došli u sredinu gdje ljudi govore jezik koji oni čak ni ne razumiju?*

- Mnogi od njih neće ni ostati ovdje. Razgovarao sam sa dosta njih, i oni kažu da im se tu ne dopada, baš zbog velikog broja Mađara i Hrvata koji žive ovdje.

**Šta će DSHV tražiti od ove zemlje, odnosno, šta se može učiniti u ovoj situaciji?*

- U svakom slučaju bi trebalo definitivno poraditi na donošenju Zakona o manjinama. U svakom slučaju smatram da je prije toga nužno otvoriti dijalog između DSHV-a i Republičke, odnosno Savezne Vlade. Jer, da u naše ime nastupa gospođa Margit Savović, svakako je neprihvatljivo. Jer, shvatanja da ako u zemlji živi recimo iznad 10 posto manjine, onda ona kao ima sva prava, a ako ih ima recimo pet posto, onda nemaju nikakvih prava - to su primitivna shvatanja i nepoznavanje osnovnih principa civilizacije. Nisu važni samo brojevi.

Vesna Kljajić

SAOPŠTENJE UDRUŽENJA STAROSEDELACA SRBIJE

Udruženje starosedelaca Srbije Godine 1993. nastaje Udruženje starosedelaca Srbije (udruženje autohtonih građana Srbije svih porekla) s ciljem da Srbiju kao samostalnu državu vrati na upravljanje njenim autohtonim državljanima. (8.700.000 državljana Srbije različitog porekla, od čega 6.360.000 Srba iz Srbije).

CENTAR MOĆI dovlači u Srbiju novi kontigent svojih sunarodnika: angažuje preko 54000 legionara iz kraja u oružane institucije Srbije. Aktivira crnogorsko-krajiško podzemlje (privatne agencije za obezbeđenje). Pojačava kontrolu nad medijima, izdaje izbeglicama i dezerterima državljanstva Srbije i stanove u trajno vlasništvo.

U zadnje tri godine zaposleno je preko 190.000 izbeglica i dezertera, a otpušteno preko 2.200.000 državljana Srbije.

U zadnje četiri godine je po različitim osnovama u Srbiju doseljeno preko 860.000 stranih državljana, a iseljeno preko 470.000 državljana Srbije.

Doseljenici deklarirani izbeglicama čine homogebeu celinu sa svojim sunarodnicima koji vladaju Srbijom. Uz pomoć legionarske milicije, sastavljene od njihovih sunarodnika, vrše pritiske na državljane Srbije svih porekla (najizraženije na državljane katoličke veroispovesti), iseljavaju ih iz njihovih domova, uzurpiraju njihovu imovinu, proganjaju i fizički ugrožavaju.

Nezaposlenost, nerešeno stambeno pitanje, imovinaska ne-

sigurnost, pretnje novom mobilizacijom za ratove van Srbije, potiskivanje iz javnog života i druge vrste diskriminacije praćene represalijama legionarske milicije, rezultira masovnim iseljavanjem starosedelaca Srbije. Vlast formalno štiti državljane Srbije, a zapravo priprema novu nacionalizaciju imovine državljana Srbije i besplatno dodeljivanje doseljenicima, a time bi ubrzala iseljavanje.

Državljanima Srbije je nacionalizovana imovina 1945, 1946, 1953. i 1959. godine. Oko 97% nacionalizovane imovine dodeljene privatnim licima danas je vlasništvo čuvara revolucije.

MIGRACIJE NAMENJENE PROMENI DEMOGRAFSKE SLIKE

Krajine nisu prihvatile mirovni plan, kojim im je omogućen najveći do sada poznati stepen autonomije. Nakon saznanja da je evakuacija iz Krajine bila dogovorena, otkriva se razlog odbijanja mirovnog plana: predviđena migracija radi učvršćivanja komunističke vlasti u Srbiji promenom demografske slike.

Doseljenike koji u Srbiju ulaze po različitim osnovama, a deklarišu se izbeglicama, prihvata SR Jugoslavija i raspoređuje u obe federalne jedinice:

- oko 860.000 u Srbiji

- oko 1.350 u Crnoj Gori

Državljanima Srbije ne upravljaju svojom državom, imovinom i prostorom, a to je osnovna karakteristika kolonizovane države.

Srbija treba prvenstveno sprečiti iseljavanje i omogućiti

povratak državljana Srbije koji su Srbiju napustili zbog diskriminacije i represalija. Radi toga doseljenicima koji se deklarišu izbeglicama, a ugrožavaju bezbednost i imovinu državljana Srbije treba trajno uskratiti boravak u Srbiji, a državljanstva Srbije izdata nakon raspada SFRJ po osnovi migracija sa predviđenom namenom proglašiti ništavnim.

Molimo Međunarodne institucije da nakon utvrđenog stanja u Srbiji, shodno međunarodnim konvencijama, njene državljane zaštiti.

RAZLOZI STRAHOVANJA STAROSEDELACA SRBIJE

Jugosloveni pravoslavne vere, nastanjeni preko Drine su u Prvom svetskom ratu ratovali protiv Srbije.

U Drugom svetskom ratu su pod pokroviteljstvom Sovjeta zbog ideoloških razlika pobili preko 255.000 starosedelaca Srbije, od čega preko 230.000 Srba iz Srbije, uzurpirali njihovu imovinu koju i danas uživaju, porušili njihove crkve i proglasili ih žrtvama fašizma ili državnim neprijateljima.

Krajine su u toku trajanja vojnih operacija u ovom ratu omogućile svojim vojnim obveznicima da dezertiraju. Vlast Srbije ih je prihvatila i angažovala kao legionare i istovremeno nasilno mobilisala preko 137.000 državljana Srbije za ratove u Krajinama. To je veoma ozbiljan pokazatelj.

Ponašanje legionarske milicije u Srbiji je zastrašilo starosed-

AKTUALNO

eoce Srbije i povratilo im je sećanja iz odnosa sa pravoslavcima preko Drine u ovom veku.

Ni jedna legalna i dobronamerna vlast ne obezbeđuje svoj opstanak angažovanjem legionara u organe reda i bezbednosti.

Aktivnosti vlasti na promeni demografske slike Srbije ukazuju da se egzistencijalni interesi starosedelaca i doseljenika sučeljavaju, jer je interes doseljenika da zadrže uzurpiranu vlast, imovinu i kapital i izbegnu odgovornost za učinjena krivična dela u Srbiji.

POLITIČKI PLURALIZAM U SRBIJI

Pod pritiskom međunarodne i domaće javnosti, Milošević angažuje Centar moći da pod svojim pokroviteljstvom formira višepartijski sistem u Srbiji.

T r a n s f o r m i s a n a komunistička partija od svojih rehabilitovanih disidenata stvara jezgra i imenuje čelnike desno orjentisanih političkih partija.

Zadatak novoformiranih partija je da deklarišu oponentne programe. na televizijskim prenosima skupštinskih sednica brane načela svojih programa, dozirano satanizuju vladajuću partiju, a adekvatno njenim procenama naizmenično sa njom uđu u koalciju.

Lideri ključnih parlamentarnih stranaka:

- vladajuća partija leve orjentacije SPS - Milošević
- opozicione partije:
- SPO - Drašković
- SRS - Šešelj
- DS - Đinđić

Ovi navedeni lideri su komunističke prošlosti, a ni jedan nije poreklom iz Srbije.

Ove partije imaju 236 od ukupno 250 poslaničkih mesta u

Skupštini Srbije, finansiraju se od istih sponzora, a sponzore nadzire Centar moći.

Tako je kroz doseljeničku poziciju i opoziciju ojačana ukupna doseljenička vlast u Srbiji.

Pokretanje pitanja diskriminacije starosedelaca Srbije i njihova neravnopravnost sa doseljenicima kojima je Srbija rezervna država se tretira kao zločin usmeren protiv jedinstva pravoslavne braće, čime se sprečavaju funkcioneri da efikasno obavljaju svoje funkcije i dužnosti.

CENTAR MOĆI

Jugoslaveni pravoslavne vere iz Crne Gore, Hercegovine i Krajine su zbog svog savezništva sa Sovjetboljševicima u invaziji na Srbiju 1944. godine proglašeni za nosioce boljševizma i čuvar revolucije SFRJ. Od njih je stvoren CENTAR MOĆI sa sedištem u Beogradu (komunistička avangarda koja čini državnu, vojnu i policijsku upravu i imenuje političke eksponente). Nakon smrti Tita na čelo CENTRA MOĆI dolazi Slobodan Milošević

CENTAR MOĆI dovlači u Srbiju celi komunistički avangardni aparat, infiltriran u institucije osamostaljenih republika. I njegovim pripadnicima izdaje državljanstva Srbije. Na osnovu referenduma Crne Gore (580.000 stanovnika) stvara novu jugoslaviju od Srbije i Crne Gore i usvaja Ustav. Srbiji (9.700 000 stanovnika) referendum je uskraćen - umesto njenih građana odlučivali su Crnogorci i Jugoslaveni pravoslavne vere koji vladaju Srbijom. Nova jugoslavija odgovara nacionalnom deklarisanju doseljenika i obezbeđuje kontinuitet vlasti stranih državljana u Srbiji.

Crna gora učestvuje sa 6% u populaciji i 4% u finansiranju

budžeta Savezne države, a ima učešće:

30% u Veću građana

50% u veću republika

40% u korišćenju primarne novčane emisije

23% vojnih efektivna je instalirano na njenoj teritoriji.

Crnoj Gori je dodeljena kompetencija regrutacije, mobilizacije, Vojnog suda i rukovođenje efektivama u Srbiji (područje Korpusa Užice) čime je preuzela vojnu upravu na preko 20% teritorija i vojnih efektivna Srbije.

Nesrazmernim učešćem u finansiranju, u odnosu na korišćenje zajedničkih sredstava, prelivanjem sredstava iz deviznih rezervi i banaka kojima je vlast omogućila fiktivno bankrotstvo i disparitetom u cenama, crna Gora godišnje oštećuje Srbiju za preko 6 milijardi dolara.

Vlast u Srbiji ove decenije:

Predsednik Srbije Milošević, autohtoni državljani Crne Gore

Srbija je imala četiri Vlade:

Predsednik prve - Božović - autohtoni državljani Crne Gore

Predsednik druge - Zelenović - autohtoni državljani Crne Gore

Predsednik treće - Šainović - autohtoni državljani Hrvatske Krajine

Predsednik četvrte - Marjanović - autohtoni državljani Hrvatske Krajine

Doseljenici upravljaju svim vitalnim institucijama, resursima i finansijama. Malverzacijama koje je vlast legalizovala, celi kapital Srbije prešao je u njihovo vlasništvo.

Predsednik Udruženje :

Vlajko Popović

IN MEMORIAM

MARKO HORVACKI

(1913-1995)

U Novom Sadu je 10. rujna 1995. godine umro Marko Horvacki (82), sudac Ustavnog suda SAPV u mirovini.

Rođen je u Subotici 1913. godine kao treće dijete Martina Horvackog i Marge rođ. Sudarević. Otac mu je bio jedan od osnivača NK "Bačka" i glavni gradski arhivar.

Pučku školu, gimnaziju i pravni fakultet završio je u Subotici, gdje je potom radio kao odvjetnički pripravnik.

Kao vođa Mladeži HSS, bio je jedan od najaktivnijih suradnika Josipa Vukovića-Đide, s kojim i odlazi 1941. godine u Hrvatsku, gdje je radio kao civilni sudac u Dugom Selu.

Potkraj II svjetskog rata kao pripadnik lijevog krila HSS prilazi NOP-u i postaje član Komunističke partije.

Nakon rata vraća se u Suboticu gdje postaje jedan od najznačajnijih društveno-političkih radnika.

Bio je Okružni javni tužitelj, potom predsjednik Narod-

nog odbora sreza Subotica (gradonačelnik), s koje funkcije je morao otići nakon sukoba oko ukidanja odjelje nja na hrvatskom jeziku u subotičkim školama, novina "Hrvatska riječ" i gašenja Hrvatskog kulturnog društva, čiji je bio predsjednik odmah poslije rata.

Nakon izvjesnog "otoplje-

nja" šezdesetih godina postaje predsjednikom Okružnog suda u Subotici, a ubrzo zatim biran je za suca Vrhovnog suda Vojvodine, a na koncu za sucu-osnivača Ustavnog suda SAPV nakon Ustava 1974. godine, kao predstavnik Hrvata u Vojvodini.

Marko Horvacki je jedan od osnivača Hrvatskog kulturno umjetničkog društva "Bunjevačko kolo" i član redakcije "Rukoveti" početkom sedamdesetih godina, a nakon ponovnog "zahlađenja" političke klime, biva umirovljen.

Bio je član DSHV-a od rujna 1990. godine, i u dubokoj starosti svojim video memoarima pomogao rasvetljavanju mnogih godađanja u kulturi Hrvata Vojvodine i borbi za naš kulturni i politički identitet.

FELJTON: GOLUBINCI

ŠKOLA

Prvi stanovnici Golubinaca bili su nepismeni. Briga ljudi je bila okrenuta stoci i pašnjacima. Skole nije bilo nadaleko. Svećenici, koji su dolazili među ove ljude, vodili su brigu o vjerskim obredima i vjerskom životu župljana, a za širenje pismenosti imali su malo vremena, budući da su bili stalno u pokretu. Po odlasku Turaka u tom pogledu se štošta promijenilo. Utjecaji europske kulture polako su počeli prodirati i u dotad zabačena naselja. Graničarske vlasti su u svojim naseljima podržavale otvaranje škola i širenje pismenosti. Ovakva nastojanja imala su u tom vremenu i podršku Crkve što nije bilo beznačajno.

Prema sačuvanim zapisima, prva škola u selu bila je otvorena 1732. godine, godinu nakon izgradnje pravoslavne crkve, a prvi učitelj bio je Jefta Barbarić i to od 1732-1753. godine. Barbarić je prve godine imao samo devet učenika, a koliko je tu bilo poteškoća govori i činjenica da je čak 1780. godine bilo samo 13 učenika, a 1802. godine 34, iako je broj stanovnika rastao mnogo brže. Dok je selo 1734. godine imalo samo 17 domova, 1766. ih je bilo već 80, a 1791. godine 118 kuća sa 1321 stanovnikom. To znači da su i novi doseljenici teško slali svoju djecu u školu.

Škola je bila gotovo stotinu godina pod neposrednim starateljstvom mjesne Pravoslavne crkve koja je snosila materijalne troškove za njeno uzdržavanje, kupovinu knjiga i plaćanje učitelja. Nema podataka o tome gdje su se nalazile prve učionice za desetak đaka, koliko ih je bilo niz godina. Prvi podatak upućuje na zgradu na uglu

Maradičkog i Putinačkog šora. Pošto su se Njemci iselili iz Golubinaca, to je njemačka osnovna škola dalje radila kao hrvatska pučka škola.

Dosta dugo, "dvostrukim kolosijekom" kretali su se kulturni odnosi u selu, a prije svega razvoj škole. Hrvatska i srpska škola bile su strogo odijeljene. Najveća zajednička akcija izvedena je izgradnjom nove školske zgrade 1888. godine u čiju izgradnju je bilo uloženo 27000 forinti. Gotovo svi mještani su dali svoj novčani prilog i sudjelovali u svim radovima. Projektant i majstori, koji su gradili zgradu, bili su iz Petrovaradina: mjernik Valentin Lakajner, poduzetnik Ferdinand Kun i pristav Vojislav Kampf. Po izgradnji nove škole prvi put su se u jednoj školskoj zgradi našli svi golubinački đaci - srpske osnovne i hrvatske pučke škole. Međutim, i dalje su odjeljenja, učitelji i upravitelji bili odvojeni na hrvatske i srpske. Tako su se u istoj školi, s učenicima i učiteljima, koji govore isti jezik, našle u stvari dvije škole. Njihovi upravitelji bili su Davorin Prstec i Miloš Žegarac, ljudi koji su u golubinačkoj sredini proveli sav svoj radni vijek, razvijajući prosvjetne i društvene aktivnosti i izvan svojih školskih učionica. Prstec od 1882-1921. godine, a Žegarac od 1892-1929. godine. Prstec je učinio mnogo za Hrvate u selu, ali ne na uštrb njihovih susjeda. Širio je pismenost, učio ih boljoj obradi vrtova i zemlje, organizirao ih da unaprijede svoja domaćinstva.

Koliko se školstvo razvilo u selu poslije ukidanja Vojne krajine,

govori i podatak da se broj učenika već prve godine upetostručio, da ih je šk. godine 1880-1881. bilo 272, a već 1910. godine, školu je pohađalo 280 učenika srpske i 255 učenika hrvatske narodnosti. I broj učitelja bio je u znatnom porastu.

Prvog listopada 1895. godine otvorena je treća školska prostorija za katoličku djecu i s tim je u hrvatskoj školi u Golubincima osnovano i treće učiteljsko mjesto, pod ravnajućim učiteljem Davorinom Prstec. Po visokoj Kraljevskoj zemaljskoj vladi privremeno je kao učiteljica poslana Ana Vončina. Općinsko vijeće ujedno je zaključilo da se za katoličku mladež podigne 1896. godine posebna školska zgrada uz katoličku crkvu. Hrvatska trozređna pučka škola proširuje se 1903. godine na četveorazređnu. Najzaslužniji za proširenje pučke škole je Kraljevski kotarski upravitelj Nikola Žažinac i ravnajući učitelj Davorin Prstec. U hrvatskoj četverorazređnoj pučkoj školi od tada rade dva učitelja i dvije učiteljice.

Objedinjenje obiju škola, hrvatske i srpske učinjeno je 1919. godine. Samo se vjeronauk odvojeno održavao u školi, prema vjerskoj pripadnosti djece. Predmete su predavali učitelji i hrvatske i srpske narodnosti. Broj učenika je stalno rastao, tako da je 1920. godine školu pohađalo 520 učenika, a 1936. godine 638 učenika. Učinjen je i napredak u školovanju omladine u višim i visokim školama.

Dolaskom na vlast komunisti, 1945. godine vjeronauk je izbačen iz škole.

MARKO KLJAJIĆ

TRAGOM STARIH ZAPISA

TKO SU BUNJEVCI

Hrvati su u Bačkoj i uopće u Pano-niji starosjedioci. Broj Hrvata se u Bačkoj povećao dolaskom Bunjevaca u XVII stoljeću. Doseljenika iz Bosne i drugih zapadnih krajeva bilo je sigurno u XV stoljeću za ugarsko-turskih ratova (1475.-1486.) jamačno i prije. Raspravlja li se o seobama življa nakon odlaska Turaka, onda se spominje i dolazak veće skupine Bunjevaca u Suboticu i okolicu. Mijo Mandić u prigodnom članku u Subotičkoj Danici 1926. govori da je osamnaest franjevac dovelo oveće jato Bunjevaca-Šokaca iz doline Herceg-Bosne u ove krajeve.

Na čelu naseobine bijahu fra Anđeo šarčević, fra Bariša Benjović i fra Jerko Gubanović. Povjesničari Ivanyi, Pekić i drugi, pozivajući se na isprave Hofrat 1687. prot. exp. fol. 573. nr. 3. 43. kao i Hofrat 1687. prot. exp. fol. 570. nr. 77. iz kojih se saznaje da su bunjevački poklisari Dujam Marković i Juraj Vidaković pred knezom izbornikom Maksimilijanom Emmanuelom tražili dopuštenje prijelaza za pet tisuća ljudi s turskog područja u Bačku i da im se odrede tri grada za obitavalište gdje bi izgradili svoje domove i popravili tvrđave. Knez ih je uputio s preporukom Ratnom vijeću koje je 1. rujna 1687. dopustilo preseljenje i naložilo generalu Caraffi da ih smjesti u Segedin, Suboticu i Baju. Selidba ove skupine jamačno se završila u studenom 1687. O toj selidbi nema među piscima spora, jer se radi o zadnjoj većoj selidbi. Pišu o njoj Pekić, Ivanyi, Tormasy, Trpimir Macan, a podatke imaju i Emerik Fermeždin, D. Mandić, fra E. Hoško, Pal Winkler i drugi.

Biskup Ivan Antunović, preporoditelj bačkih Hrvata Bunjevaca, piše da su Bunjevci "većim dijelom iz Bosne, a manjim iz Dalmacije došli, pa se jedni nastaniše u Subotici, na mjestu današnjega samostana, gdje je bila tvrđavica kao rimski castellum, a drugi se preseliše u Segedin. U to vrijeme, u Subotici su još uvijek bili Turci.

Prema Fermeždinu i još nekim povjesničarima, preseljenje Bunjevaca iz Bosne u ove krajeve potakao je o. Mijo Radnić iz Kaloče za svoga provincijalovanja (1685-1690). On je imao teških nesuglasica i sukoba sa svojom subračom franjevcima baš zbog selidbe bosanskog življa u Podunavlje. Zbog toga je njegovo provincijalovanje bilo burno i teško, a palo je u doba kada su uslijed "bečkih ratova"

mnogi franjevački samostani srušeni, pa se "četiri petine Hrvata katolika iselilo iz Bosne, a s njima i velika većina franjevac. Radnićeva krivnja je što je poticao Hrvate katolike iz Bosne."

Koliko je o. Mijo Radnić "kriv" za seobe Hrvata iz Bosne u Bačku u doba "bečkih ratova" teško je utvrditi, pogotovo ako se ima na umu da su u tim nemirnim godinama bila velika pomicanja stanovništva. Međutim, zanimljivo je upozoriti na činjenicu da je Radnić rođen u Kaloči 1636. i da potiče puk na selidbu u Podunavlje, u njegov zavičaj. Rodno mjesto Radnićovo, sjedište bačkog i kaločkog nadbiskupa bilo je "ilirsko" nasele i trebalo je početkom XVIII stoljeća mnogo napora, tjelesnih i novčanih kazni da nadbiskup Gabrijel Patačić (odnarođeni Hrvat) od Zajezde pomadžari Kaloču.

No, iz postupka o. Mije Radnića može se utvrditi da je za selidbe svojih sunarodnjaka iz Bosne i izmicanju ispod turskih nameta upućivao iseljenike u Podunavlje, u područje koje mu je poznato. Radnić je mogao tako postupati jer su franjevci s predstavnicima turske vlasti nalazili načina i mogućnosti za život i djelovanje.

O imenu Bunjevac raspravlja se od kraja XVIII stoljeća pa do naših dana. Jovan Erdeljanović je spomenuo podatak s kraja XVI stoljeća (1570) o kmetu iz Baranje koji se zvao Marton Bunavacz. Prema nekima te se godine prvi put spomenulo ime Bunjevac, jer su ga tako pročitali iz turskog popisa. Jovan Erdeljanović taj podatak oprezno odbacuje, radi nespretnog čitanja kmetovog imena.

Obično se prvi spomen imena Bunjevac stavlja u godinu 1622. Riječ je o molbi svećenika Šimuna Matkovića, upućenoj Zboru za širenje vjere u Rimu da mu dodijeli župu Bunjevci u Nadbiskupiji bačko-kaločkoj. Iz molbe je vidljivo da je on već radio u toj župi, ali ga je netko smetao u poslu. Do danas još nije poznato gdje je bila ta župa u Bačkoj. Uočimo dobro da se u ljetopisnim knjigama u Bačkoj ime Bunjevac nigdje ne spominje, a one sadrže povjesne podatke od 1692.-1974. To vrijedi barem za ljetopise franjevačkog samostana u Subotici.

Kad se radi o nacionalnom identitetu, jeziku, porijeklu i vjerskoj pripadnosti Bunjevaca, o porijeklu uopće imena, mišljenja su različita. Obzirom na po-

rijeklo imena, recimo da se ono izvodi iz riječi bunja, što znači posebno građeno stanište izdubljeno u zemlji, kao što to opisuje dr. Ante Sekulić u svojoj knjizi "Bački Hrvati". Mnogi to ime dovode u vezu sa rijekom Bunom, što dr. Sekulić drži najvjerojatnijim. Neki opet, to ime dovode u vezu sa glagolom bunjati, tj. govoriti nešto što ne razumiješ, kako to tobože čine katolici kad se mole Bogu na nerazumljivom latinskom jeziku. Tako su ih nazvali pripadnici pravoslavne vjere da im vrata žao za sramotu što su ih Bunjevci prozvali "rkaćima". Ima još i drugih mišljenja. Nas više zanima pitanje nacionalnog identiteta, jezika i vjere. Obzirom na to, svrstali bismo autore u tri grupe:

1. U prvu grupu bih stavio "one koji ne znaju odakle su, ni tko su Bunjevci." To su primjerice - Szalay, Horvath, Kolonich, Asboth, Janos i drugi na koje se vrlo često poziva Ivanyi, a sam pita: "Odakle i kako su ovi došli amo", dok ga u drugom dijelu knjige zanima: "Od kada žive pod bunjevačkim imenom?" To su uglavnom pisci prošloga stoljeća.

2. Zatim postoji grupa koja svojata Bunjevce: A. Ivić, I. Mikić, Vaso Stajić, M. Knežević i drugi, a sve ih želi svrsishodno iskoristiti Jovan Erdeljanović pišući svoju opsežnu knjigu "O poreklu Bunjevaca" u izdanju Srpske kraljevske akademije, Beograd 1930.

Pisac je svakako želio doći do zaključka koji je zapisao u završnici pod točkom 5: "Da se u svim istoriskim izvorima i kod svih pisaca od prošlih vekova Bunjevci smatraju i nazivaju Srbima "odnosno imenima kojima se nazivaju ili označavaju pravoslavni Srbi".

U povodu izdanja gore spomenute knjige, ustvrdio je Lazar Stipičić da pravoslavci ako nisu prihvaćali katolicizam, nisu mogli postati Bunjevci. Radivoj Simonović drži da su Bunjevci prvobitno bili Vlasi koji su bježeći pred Turcima prešli u Dalmaciju, gdje su prihvatili katoličku vjeru. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, JAZU, Zagreb 1880. pod imenom Bunjevac bilježi - "Čovjek u Bačkoj koji govori zapadnim govorom."

Od prošloga vijeka između rječnika samo u Vukovu: Postanja tamna. U Vukovu Rječniku, pak, Bunjevac je "Srb in zagona rimskoga". Ni Jovana Erdeljanovića ništa ne smeta što je cijela Vojvodina katolička, samo uz jedan uvjet: da su svi "našega roda" tj. Srbi.

Duro Šarošac u članku "Južni Slaveni u Madžarskoj" ("Etnografija Južnih Slavena u Madžarskoj 2"). Budimpešta 1977. piše puno o Srbima i njihovim velikašima koji su ženidbenim vezama s ugarskim obiteljima stjecali posjede u Podunavlju. Zatim dijeli hrvatsko žiteljstvo u Bošnjake, Race-Hrvate, Bunjevce, Šokce i slično.

3. Što da kažemo na sve ovo? Idemo na pravu grupu pisaca povjesničara. Tu bismo mogli staviti naslov: "BUNJEVČE, ŠTO KAŽEŠ TI - TKO SI?" Ima jedan pisac, učenjak kojega je prije možda pet godina u Vjesniku još za SFRJ u članku novinar imenovao "ocem Bunjevaca". Ako je on "otac Bunjevaca", a i ja bih mu podario taj naslov, onda poslušajte njega, jer tko će znati šta su mu djeca - ako ne otac?

No, to je otac koji je i sam pripadnik Bunjevaca, a koji je išao na sve izvore, znanstvene, naravno, da bi mogao odgovoriti na pitanje: Bunjevče, reci sam tko si?

Od 1948- 1952. živio je u Sinju kao gimnazijski profesor, pa je skupljao građu i istraživao sve što je mogao o životu i običajima u Dalmatinskoj zagori.

Nadalje, rođen u Tavankutu, a djetinjstvo u mladost proveo u Žedniku. Rodbinski i zavičajno i obiteljski vezan je za Suboticu. Godine 1977. ponovno je pročitao i provjerio vlastite bilješke i usporedio ih s ljetopisom franjevačkog samostana u Subotici. Prošao je "Tragom franjevačkog ljetopisa u Subotici", tragom otaca braće franjevaca koji su znali koga su, kada su i zašto doveli u Podunavlje. Nisu ih ostavili, nego su s njima živjeli, strahovali, stradavali, umirali...dijelili dobro i zlo.

Dobrotom o. Vendelina Vujkovića, gvardijana samostana i podrijetlom bačkog Bunjevca, mirno je proučio građu. Savjetom i uputama mu je pomogao o. Radoslav Kujundžić, bivši dugogodišnji subotički gvardijan. Dr. Ante Sekulić je, dakle, radio znanstveno na bunjevačkom pitanju i o "pradomovini" Bunjevaca i njihovoj novo staroj postojbini.

Navedimo relevantne činjenice iz ljetopisnih knjiga franjevačkog samostana u Subotici, obrađene u knjizi dr. Ante Sekulića "Tragom franjevačkog ljetopisa".

U knjizi je obuhvaćeno šest ljetopisnih knjiga koje donose događaje u vremenskom razdoblju od 1692.-1974. Najstarija franjevačka ljetopisna knjiga u Subotici napisana je 1751., a obuhvaća građu od 1692. godine. U jedan svezak su uvezane Arhiv redovničke kuće subotičke manje braće Madžarske provincije Presvetog Spasitelja od godine 1692. i protokol

istog naslova. Ništa nas ne treba plašiti pomisao što pisac donosi događaje koji su od njega vremenski udaljeni. Od godine 1692. može se pratiti rad franjevaca u Subotici, jer je prvi ljetopisac o. Danijel Zavodski počinjući pisati Protocollum i Archivium 1751. preuzeo u svoj ljetopis podatke kućne povijesti franjevačkog samostana u Segedinu.

Prva poglavlja ljetopisne knjige franjevačkog samostana u Subotici vezana su za pitanja vjernika, o njihovu dolasku. U ljetopisu piše da su franjevci radili, propovjedali i bili u gradu i široj okolini pro Dalmatas - za Dalmatince. I drugi ljetopisci ih tako zovu, veoma uporno sve do druge polovice 19. stoljeća. Posljednjih godina 19. stoljeća ljetopisac piše prezimena hrvatskom ortografijom. Mora se utvrditi da puk, kojega franjevački ljetopisci od prvoga o. Danijela Zavodskog pa do nepoznatih pod kraj 19. stoljeća tvrdokorno zovu Dalmatincima (a jezik: dalmatinski ili ilirski), jesu Bunjevci, subotički Bunjevci, dio bačkih Hrvata.

"Unatoč tome što neki pisci prošloga stoljeća" - kaže dr. Ante Sekulić - a neki i u prvoj polovici našega žale što ne znaju više o njima: odakle su došli i kada, mora se priznati da je prvi franjevački ljetopisac kao i njegovi nasljednici očito bio dobro upućen o svemu. Za njega su Dalmatinci bili puk kojeg je poznavao, vjernici među kojima je djelovao sa svojom franjevačkom subraćom. Teško je sumnjati da učeni franjevac, dugogodišnji profesor u Subotici, od 1756-1758. poglavar redovničke kuće u Subotici, tj. rezidencije, ujedno i župnik, prvi subotički gvardijan od 1759. kad je subotička rezidencija podignuta na rang samostana, nije znao gdje je, s kim radi, koga poučava i čiji je dušobrižnik. A prve ljetopisne knjige upućuju na to da je o. Danijel Zavodski prije zabilježbe podataka proučio građu i želio biti što pouzdaniji. Na rubovima stranica svoga ljetopisa bilježio je i vrela: Istvanfy, Chronica Hungarica, Ex relatione...

U prvim subotičkim franjevačkim ljetopisima ne spominju se drugi narodi osim hrvatskog živilja. Franjevački ljetopisac nije iznimno ništa bilježio o Srbima u ono doba, ali u ljetopisu kao cjelini (listajući sve sveske) ima zabilježeno stanovitih pojedinosti. Ugovorom grada i Kraljevske komore utvrđeno je da Srbi ne stanuju u gradu skupa s Hrvatima, odnosno s katolicima Bunjevcima. Krajem 18. stoljeća ugovor više nije bio na snazi, pa je i život dobio nove značajke. U Povelji o proglašenju Subotice slobodnim kraljevskim gradom 1779. god., potvrđene su odredbe o prvenstvu kato-

lika.

Franjevci su u Subotici već od 1686. Za teških godina i turskih upada i zlostavljanja naroda, osobito 1696. bilo je nemilih događaja. Te godine, Hrvati su kod Ludoške močvare podigli ustanak protiv Turaka i bili potpuno uništeni. No, nisu svi stradali, jer je tlo tu bilo močvarno i puno trske, pa su se mogli sakriti. Turci su se noću prikrali i hrvatskim jezikom izvikivali ženska hrvatska imena: -"Kate, Mare, Bare, ništa se ne bojte! Dodite!" - tako su neke namamili, i pogubili. Jovan Erdeljanović nije u taj ljetopis ni privirio, pa je pisao kako je navedeno.

Godine 1717. u Subotici franjevci imaju rezidenciju, a 1759. samostan i kroz cijelo vrijeme (od 1686. odn. 1693.) postoje za Dalmatince propovjednici koji su iz toga naroda ili znaju jezik dalmatinski ili ilirski. Prvih godina prema ljetopisu, izmjenjivali su se određivani "pro Dalmatas" o. Jerko Giganović (djelatni dalmatinski propovjednik) i o. Bariša Benjović, "concionator actualis Dalmatarum."

Od 1687. u Subotici se počinju voditi Maticе krštenih. Pisao ih je prvi župnik o. Bariša Benjović. Svi njegovi krštenici su dalmatinci Hrvati. Matica krštenih iz tog vremena čuva se u župnom arhivu župe Svete Terezije u Subotici.

Obzirom na spominjanje narodne pripadnosti žitelja Subotice, zapisano je u ljetopisu franjevačkog samostana da su se u izvojevanom boju 1697. protiv Turaka kod Sente pod zapovjedništvom Eugena Savojskog istakli Dalmatinci pod vodstvom Luke Sučića i Dujma Markovića. Prvih desetljeća 18. stoljeća Dalmatinci su jedini stanovnici Subotice. Franjevački ljetopisac nije ništa iznimno bilježio o Srbima iz onog doba. Iz drugih izvora se zna da su tijekom 1746. i 1747. godine iselili iz Subotice zbog neslaganja s ugovorom sklopljenim između Subotice i Kraljevske ugarske komore 1743. U to vrijeme, nakon iseljenja Srba kojih je bilo znatno manje u gradu, počinju se doseljavati Mađari. Vasa Bogdanov u enciklopedijskom napisu o Bunjevcima 1956. piše: "Odvojeni od ostalih Hrvata iz hrvatske granicom između njih i uže Madžarske, Bunjevci u svojoj odbrani od mađarizacije mogli da se oslone samo na vođovanske Srbe... Ali pod srednjovjekovnim utjecajem crkve, pravoslavni Srbi su se izolirali od katoličkih Bunjevaca, odbacujući ih od sebe kao nacionalno tuđ element."

Godine 1759. gradski magistrat traži od vrhovne franjevačke uprave još propovjednika za Dalmatince, jer se zaposavlja i osujećuje bogoslužje na dalmatinskom ili ilirskom jeziku. Jedan se za je

AKTUALNO

pretjeranošću sijao narodnu nesnošljivost među pukom, nepošteno se izražavao o gradskoj upravi i Bunjevcima, a Mađarima nije dopuštao da stavljaju novčice u zajedničku milostinjaru... Zato je gradsko poglavarstvo tražilo više dalmatinskih vjeroučitelja...

1784. godine gradsko poglavarstvo poziva gvardijana da čuje zašto se u našoj crkvi ne propovijeda ilirski, jer je u gradu dominantna ilirska nacija i narod prosvjeduje.

16. travnja 1892. na Veliku subotu, za poslijepodnevne proslave Uskrsnuća kad je prisustvovalo cijelo gradsko poglavarstvo zbio se propust kod pjevanja - nisu otpjevali "Kraljice neba" na ilirskom jeziku, što je izazvalo uzbuđenost hrvatskog žiteljstva i svećenstva.

Mogli bismo tako redati u nedogled. Iz navedenog vidimo teškoće tijekom proteklih vjekova koje su snalazile Hrvate u Bačkoj i ustrajno njihovo imenovanje Dalmatincima, a njihov jezik dalmatinskim ili ilirskim. Tek posljednjih godina prošlog stoljeća, ljetopisac piše prezimena hrvatskom ortografijom, a nema više "illyrice" nego "croaticae."

Jezik svih Bunjevaca je štokavsko-ikavski, što je svakako potrebno istaći za bačke Bunjevce. I u enciklopedijskom prikazu Hrvatske enciklopedije III 522. ubilježeno je: Najstariji pisci, koji su radili među Bunjevcima, nazivali su svoj jezik istim imenom kao i pisci u ostalim hrvatskim krajevima. Fra Mihajlo Radnić veli da piše slavonsko-bosanskim ili illyrica idiomate. Antun Josip Knezović naziva svoj jezik iliričko-slavenskim, fra Emerik Pavić iliričkim ili dalmatinskim, fra Grgur Peštalčić slovinskim, Ivan Ambrozović dalmatinskim itd. Međutim, poput ostalih Hrvata i Bunjevci govore štokavskim narječjem ikavskoga izgovora kao i drugi hrvatski ikavci.

Diobi Bunjevaca u tri skupine (dalmatinske, primorsko-ličke i podunavske) koju je proveo Jovan Erdeljanović, onaj što Bunjevce

proglašava katoličkim Srbima, Rikard Pavelić kaže da je "etimon Bunjevac od starina doista domaći nadimak za jedan od najvitalnijih ogranaka hrvatskog naroda koji i dan danas živi u većim skupinama u Mađarskoj, Bačkoj, Baranji, Dalmatinskoj zagori, Ravnim Kotarima, Lici, Hrvatskom primorju, Gorskom Kotaru, zapadnoj Bosni i zapadnoj Hercegovini". Takvo stajalište pisac je stekao proučavanjem građe o svojim sunarodnjacima, posebice pak o Bunjevcima u Senju i njegovom zaleđu.

Zaključimo: bački Bunjevci nisu Srbi katoličke vjere, jer u povijesti nalazimo da se nisu slagali ni u pradžini, a ni u novoj postojbini.

Bački Bunjevci nisu Vlaši koji su bježeći pred Turcima prihvatili katoličku vjeru jer npr. u Lici prihvaćaju naziv Bunjevci, ali ne trpe da ih zovu Vlasima. Dr. Ante Sekulić o tom kaže da u vlastitom dugogodišnjem istraživanju nije pronašao da su Bunjevci na bilo kojem području spominjali ili se prisjećali svojega "vlaškog podrijetla".

Sagledavši sva mišljenja brojnih pisaca o etnogenezi Bunjevaca, čini se najpouzdanijim, zaključuje dr. Sekulić - jezgru toga dijela hrvatskoga naroda tražiti u starim romanskim stanovnicima. Tijekom vremena, u nemirnim razdobljima pomicanja stanovništva, oni su se zatim pomiješali, srodili i suživjeli s brojnim Hrvatima ikavskog govora i katoličke vjere. Njihovo pomicanje od hercegovačkih planina do kvarnerskog primorja i život na području s obje strane Velebita bili su uvjetovani najprije pastirskim životom, a zatim turskim prodorima na hrvatsko tlo i Podunavlje. Pomicanje je uvijek bilo u brojnijim, značajnijim skupinama, ali nikada nisu Bunjevci ni njihovi predvoditelji ni spominjali, ni isticali kakvo svoje "vlaško" podrijetlo. Svoj su jezik uvijek čuvali, ali ni u različitim njegovim nazivima tijekom prošlih stoljeća nikad nije bilo ni spomena o "vlaškom", nego je to uvijek bio naziv kao i u ostalih Hrvata. To se

odnosi i na ljetopis franjevačkog samostana u Subotici gdje se Hrvati Bunjevci uporno i tvrdokorno nazivaju Dalmatincima, a hrvatski jezik dalmatinskim ili ilirskim, i to od 1692. - 1892. godine. Nakon te godine, odnosno potkraj 19. stoljeća, ljetopisac piše prezimena hrvatskom ortografijom, a nema više "illyricae" nego "croaticae." Ratne godine ljetopisac je bilježio djelomice mađarski, a zatim slijede događaji opisani i zabilježeni hrvatskim jezikom. Spomenimo da je samostan nakon I svezjetskog rata uključen u novu Hrvatsku franjevačku provinciju sv. Ćirila i Metoda sa sjedištem u Zagrebu, 1923. godine.

Ako bismo se smjeli izraziti figurativno, mogli bismo reći da su Hrvati Bunjevci zastrašivani i zlostavljani tri puta po stotinu godina. Prvih sto jer se nisu htjeli poturčiti, drugih sto radi iste vjere, a treća stotina traje i prijeti radi sličnog jezika. Već kod posljednjeg popisa stanovništva prije četiri godine, unatoč proglašenju svećenika Hrvata, korpus hrvatskog naroda se u Subotici, na primjer, raspolovio na Hrvate i Bunjevce. "Oj Bunjevče, probudi se sada!" - iz kome i straha, i ne daj ništa da manipuliraju tobom! Budi duboko uvjeren da si po narodnosti Hrvat, da ti je jezik hrvatski i to brani do kraja, dostojanstveno i odlučno!

Završimo riječima biskupa subotičkog Lajče Budanovića koje je izrekao u povodu proslave 250. obljetnice dolaska veće skupine Bunjevaca u Podunavlje i Bačku: "... sačuvat ćemo uspomenu ove svetkovine, jer nam je pred očima obnovila prošlost našega naroda, koji je i posli 250 godina jasno htio posvidočiti da nepomućeno u njemu živi svist, da su Bunjevci vazda bili i virna dica svete katoličke Crkve i odličan ogranak velikoga hrvatskog naroda. Ova dva osiđaja drže nas u jedinstvu sa onom našom braćom koja su ostala za nama na jugu u sjevernoj Dalmaciji, u Lici i na senjskom Primorju..."

Komunalije po mjeri građana:

SVI SMO MI SUBOTIČANI, ZAR NE?

Ovih se dana u našem gradu često čuju pohvalne riječi o uspješnom vođenju komunalne politike u cilju unaprijeđenja urbane sredine i kvaliteta življenja.

U sklopu izvješća općinskih javnih poduzeća vide se i podaci o raznim rekonstrukcijama, popravkama i saniranju objekata, ulica, pa i groblja... Ne znamo da li se ovim želi zadovoljiti nekakva forma za građane, ali poznavajući prilike u gradu, kao i burna vremena koja su prošla, pouzdano se zna da u našem gradu živi i muslimanski živalj, koji se ovdje vrlo rijetko pominje. Netko će reći da ne razumije u kakvoj su vezi komunalije i dio subotičkih građana muslimanske vjeroispovjesti, međutim, veza postoji: naime, općina Subotica kao uzor tolerancije i suživota svih svojih građana nema muslimansko groblje niti jednu njihovu vjersku bogomolju. Stoga se svaka mus-

limanska obitelj u našem gradu nađe u vrlo teškoj situaciji ukoliko netko od njezinih članova umre. Oni, koji imaju materijalnih mogućnosti, svoje mrtve sahranjuju van Subotice u nekom od najbližih muslimanskih groblja, a oni, koji su pak slabijeg materijalnog stanja, primorani su sahranjivati svoje članove na katoličkom i pravoslavnom subotičkom groblju i to bez uobičajenih vjerskih ceremonijala koje propisuje muslimanska vjera.

Ali, nije tako uvijek bilo: nekada je Subotica imala muslimansko groblje i to na lokaciji pored židovskog, a i muslimansku bogomolju u centru grada, tvrde mnogi poznavaoци Subotice. Međutim, prilikom bombardiranja krajem Drugog svjetskog rata, muslimanska bogomolja je srušena do temelja, a groblje znatno oštećeno. Od tada pa do danas, mnogi uglednici u gradskim strukturama

pa i šire, nisu ništa poduzeli da se porušeno nanovo izgradi. Dapače, niti preostali dio muslimanskog groblja, koji je izbjegao bombe, nije sačuvan, već je do kraja uklonjen. Kako mnogi tvrde, na tom dijelu je izgrađena nova trafo stanica.

Stoga bi bilo dobro da se u nekim narednim izvješćima o komunalnim uspjesima nađe i podatak o urbanističkom uređenju te određivanju lokacije za izgradnju novog muslimanskog groblja na teritoriju općine Subotica. Ovim bi se u znatnoj mjeri pomoglo ovim žiteljima Subotice u ostvarivanju osnovnih ljudskih prava - prava na očuvanje kulture i njegovanja muslimanske vjeroispovijesti, te prava na isti tretman u odnosu na ostale građane Subotice.

Sandor Molzer

U Subotici obilježen Dan Grada

SOCIJALISTI I RADIKALI NISU DOŠLI

Povodom Dana grada, u Subotici je 1. rujna održana svečana sjednica Skupštine općine u vijećnici Gradske kuće. Prisutno je bilo oko dvjesto ljudi, što odbornika, što gostiju. Nisu bili prisutni odbornici SPS-a i SRS-a. Na sjednici su govorili gradonačelnik SO Jozsef Kasza, te potpredsjednici Stanka Kujundžić i Ilija Suica.

Stanka Kujundžić je istakla učinak Općine u socijalnoj oblasti. Povjereni poslovi od strane Ministarstva za rad i socijalnu zaštitu izvršeni su blagovremeno, a sve to u skladu s materijalnim mogućnostima Općine. Kako je naglasila, 1. rujna je značajan datum u historiji grada, jer je tog datuma "počeo primjenjivati svoju slobodu na pravi način, šireći se i razvijajući se".

S obzirom na potrebu njegovanja zajedničkog života, međusobnog poštovanja i tolerancije, Ilija Suica je

pozvao odbornike, stranačke lidere i sve građane ka zajedničkom suživotu i da se u Subotici pruži pomoć izbjeglicama u skladu s materijalnim mogućnostima Općine.

Gradonačelnik SO Jozsef Kasza obratio se prisutnima, naglasivši da u subotičkoj općini preovladuju dobrosusjednski odnosi ali su "uslovi življenja otežani sadašnjim zbivanjima oko nas i Subotica po prvi put mora reći da nije u mogućnosti da izide u susret svima koji su došli kod nas i to ne iz razloga što smo nehumani, nego što nismo u stanju podneti teret koji proizilazi iz neravnopravnog opterećenja ovog područja. Zato zahtevamo da svi prevareni i uneserećeni ljudi budu briga čitave Republike".

U oblasti kulture, kako je gradonačelnik istakao, bilo je nekoliko značajnih manifestacija čak i

međunarodnog značaja, ali je neminovan zadatak za naredni period preispitivanje profita, jer se nije dobila podrška Ministarstva kulture Republike Srbije. Značajan je povratak Narodnog pozorišta u nadležnost Općine i Ministarstva kulture. Naglasio je značaj uređenja grada Subotice i Palića, s obzirom na parkove, bazen, završetak kanala Tisa-Palić i sl.

Kao gosti, prisutne su pozdravili gradonačelnici Segedina i Sente, a ispred Rimokatoličke crkve glavni vikar Bela Stantić.

Na kraju, u svečanom programu, nastupio je Subotički tamburaški orkestar, Trubački orkestar iz Segedina i hor "Pro musica" iz Subotice.

M. Horvacki

DOK JE BUNJEVACA...

Kiša ko da se nebo otvorilo...Ne znam da l' da bidnem bisan, da se smijem, jel' da, ne daj Bože, povirujem da moja gospoja mož prizvat kišu ko pokojni stari indijanski vračovi. Lipo ja prodo kuruze, jel' da, skoro će beračina, pa napraviti mista u čardaku za novu ranu. Jesapim, subata dušu dala. Moš nakupiti mobe kolko oš, a ovaj naš šor još se dobro drži i poštiva. Dobro, znam, u svakom čoporu ima po koji jarac, al' nji ne bi sad spominjo.

Tako ti ja lipo skupim mobu. Obecali ljudi, a ja ko pravi, jel moba je uvijek skuplja od nadnice, al' šta ćeš. Taki smo mi. Pa kupim nekoliko kovčega piva, rakiještine i ovog nikog ženskog pića. Kad sam dono, pita me gospoja jel se mislim ženit, kad sam toliku cefru dono? Bož sačuvaj! Ta i ovo jenput mi priko glave, di bi još?- Pa šta će ti toliko piće? Znaš li ti koliko to košta?

- Kako ne bi znavo, kad sam ga ja platijo! Kaki bi ja domaćin bijo kad za mobu ne bi pripravijo ića i pića?

- Kaku mobu?

- Ta ko da ne znaš! Sutra mrvimo kuruze!

-Sutra? Subatom? Pa ti nisi sasvim! Biće da si malo više puta pogledo u dno čaše jel boce. Jel ti znaš koliko ja imam peglat? Subatom je jeptina eletrika, koju još cigurno nisi ni platijo, a poslipodne...

-Šta poslipodne?

- Poslipodne triba ić gledat svatove. Četveri svatovi u okolici! Bar dvoje, ako ne i troje moram vidij!

- Ne laprdaj - bisno ću ja - već pivčekanju očupaj i sutra da skuvaš dobru užnu.

Gospoja naprndać usne, okrene se na peti ko madžarski husar i lane:

- Dabogda sutra cijo dan padala kiša!

Sad, jal nebo više voli nju, neg mene, al je to tako ispalo. Kiša cili dan. No, nije to najveća nevolja. Moba došla. Pokupili se prid košaru, pod striju i pod šupu. Ajd šta ću. Zovnem dvojicu, izguramo špediter, donesu ko stočić, ko šamedlu, a bila je i po koja bala slame iz volarice. Posidali pa udarili u divan. Gledim ja, nas tu desetak, ta dvared više neg što triba za mrvaljačinu, al jeto ljudi ne mogu drugo radit pa došli. Pitam ko je za šta, jel diš ostavit voliki

narod da mrsi politiku, a baš su o tim udarili u divan, brez napitka. Kad ti - jedan je ručo, drugi nije, trećem je ravno. Vidim ja, nema tu druge, već kovčeg piva i litru rakije. Kad se ponazdravljalo, divan niki živnijo. Ni da se bombardovalo čas po ovima, čas po onima! Jedni čitaju ove novine, drugi one, jedni gledi u Beograd, drugi u Zagreb, treći u Peštu, mislim priko televizora i kako je vrime odmicalo, tako je bilo vruće pod šupom. U jedan ma, mal nisu proradile brice. Izgleda da sam ja bijo najtrzniji, jel najprisebniji, pa ko Klinton dreknem: dosta! Brice u fardžep! Nikako se trgli i učutili, a ja ću: Sram vas bilo! Poboli bi se ko volovi čerez svitske politike! A šta je s nama Hrvatima Bunjevcima! Vodite brigu o Palama ko pokojni Pisak o lešinim kuruzima!

Društvo se pokunjilo, ko da sam ji polijo šerbom, al ko bi drugi već moj komšija Albe - đipi sa šamedle i da je višlji, zbacijo bi glavom crip sa šupe, pa će prkosno:

-Ja sam samo Bunjevac! Hrvati su ustaše, tuđmanovci koje triba izvijat!

- E moj Albe, - tilo i sažalno ga oslovim, a ostali odanu, jel, valda su mislili da ću ga plenit po blendama, a još bi tribalo popit kovčeg kojeg sam malopre dono - nije zabadavad ona bunjevačka : Dok je Bunjevaca, biće i volova, da ti kaž... - nije čeko da dokrajčim mišli, već se uskopistijo ko moj bisni ker Šnajco na lancu.

- Nećeš nam valjdar prodavat zagrebačku politiku. valjdar Bunjevci i Šokci imaju svoju stranku i svoje pridstavnike!

-Da, da! Samo je jedan od pridstavnika "poručo" stranačku kasu, pa je puzijo četnicima, pa se sad dao u kuvare!

- Ta nemoj to kazat! A šta je ono prije bilo na televizoru? Onaj Vukov i onaj drugi, ta na vr jezika mi je, al ne možem se silit imena, šta su oni izjavili priko javnog medija, a?

- Samo medvid ko ti...

- Nemoj se žagat! Oš kast da to nije bilo priko televizora?

- Na našu sramotu - jeste! Našli su dva koji misle da ji Gospod Bog još u raju stvorijo ko Bunjevce, al nije tijo kast ni Evi, a kamo l' Adamu, pa ji posadijo u tavankucki pisak. Jal čerez

loši vrimenski uslova, procvatali su tek prije nekoliko godina. Ovco bunjevačka, oprosti što moram bit tako oštar, šta ti misliš, odakleg su tvoji koreni? Ta da nas Turčin nije povijo iz Dalmacije i okoliša, jal da smo mogli grist, ne samo grist, već i priranit se kamenjem, nikad ne bi uprtili put pod noge u ove vojvođanske močvare i prašume. Pa jel ti znaš da je samo prije dvisto godina ode bilo bizona? To su veći volovi od tebe! Pa kakoš ti tvojoj daci, tvojoj unučadi objasniti odkaleg si došo, di ti je korenje? A ove gluperde, koji su osnovali tu stranku, baš nji briga za tebe. Kladam se, ako njim kogod ponudi više, osnovaće u srid varoši šiftarsku, jel muslimansku stranku. Njima je svedno. Ko plati više, cura je njegova.

- Ajde zali - tutne mi kogod pivo u šaku. Mora da sam se zapinušijo, al' bijo sam zdravo bisan. Tako sidnem, duboko udanem i dunem bocu piva u dušak.

-OOOHOOO- nikako, što bi kazli - spontano provali iz ostali.

- Šteta što nisi politikuš! - kaže Ante - ta tebe ne bi skidali s televizora ni nediljom!

Svi se nasmijali osim Albe koji je dunijo pivo i pošo.

-Ajd, zbogom, moram podojit tele!

- Ta nemoj žurit, znaš da Bunjevci uvik imaju kada- zakeči ga Lazo.

I šta da vam dalje kažem? Čim završim s pisanjem, idem da pokupim prazne boce isprid šupe. To bar nije teško. Nemaju korenje!

Bać Stipan

